

NEPAL VISION

Dansk-Nepalesisk Selskab

har som formål at fremme dansk-nepalesisk samarbejde om bæredygtig udvikling, turisme, samhandel, kultur, m.m. Selskabet er upolitisk. Selskabets formål fremmes gennem oplysende virksomhed på hjemmeside, medlemsblad og møder m.m., såvel i Danmark som i Nepal samt gennem samspil med andre beslægtede foreninger og organer i Danmark og Nepal.

Selskabet holder årligt en række møder, hvor der gennem foredrag og billeder oplyses om forskellige sider af Nepals kultur, natur og historie.

Adresse

Stengårdsvænge 152,
2800 Kongens Lyngby

Website

www.nepal.dk

Medlemskab

Enkeltpersoner: 170 kr.
Par: 220 kr.
Studerende: 100 kr.
Firma: 420 kr.
Konto nr.: 5366-0000250334

Tilmeld betalingservice

PBS-nr. 06651844, debitorgruppenummer 00001 og dit medlemsnummer i Dansk-Nepalesisk Selskab - ét bogstav efterfulgt af 3 eller 4 cifre.

Nepal Vision

Udgives af Dansk-Nepalesisk Selskab.
Oplag 700 eksemplarer.
ISSN 0908-844X

Redaktion

Inger Marie Arildsen (ansv.),
Jørgen Rendsvig, Lone Petersen,
Nana Lange, Julie Damgaard Nielsen og Knud West Hansen.

Annoncepriser

1/1 side: 2.000 kr.
1/2 side: 1.100 kr.
1/4 side: 600 kr.

Tryk

Bech Distribution A/S

Forsidefoto

Kvinde fra Chulu
Foto: Ole Ejnar Hansen

INDHOLD

Formanden har ordet Af Inger Marie Arildsen	3
Corona i Nepal Af Jørgen Rendsvig og Nana Lange	4
Kvindesundhed i Himalaya Af Maj Jensby	6
Den politiske situation i Nepal Af Jan Møller Hansen	10
Da skolemad blev til kvalitetsundervisning Af Anne Mette Nordfalk	14
At dyrke penge Af Dipesh Pyakurel og Carsten Smith-Hall	17
Visit Nepal Year 2020 er skudt i gang Af Inger Marie Arildsen	19
Doing Democracy – lokaldemokrati i Nepal Af Jakob Jespersen	20
En lille anekdote Af Claus Andreasen	23
Nepal Netværk 2020 Af Lone Petersen	23
Løst og fast Ved Jørgen Rendsvig	24
Tripoint, Kalapani, Lipulekh og Limpiadhura hvad og hvor er det? Af Mogens Englund	26
Kul Man Ghising fortsætter sin indsats Af Jørgen Rendsvig	30
Arrangementskalender	Bagsiden

Dansk-Nepalesisk Selskabs synspunkter fremsættes i Formanden har ordet. Holdninger i signerede artikler er forfatterens personlige.

*Formand
og ansvarshavende redaktør*
Inger Marie Arildsen
Telefon: 25 67 32 04

inger_marie@nepal.dk

Næstformand
Jørgen Rendsvig
Telefon: 42 40 10 68

jorgen@nepal.dk

Kasserer
Birgit Nielsen
Telefon: 44 44 14 72

birgit@nepal.dk

*Bestyrelsesmedlem og
medlem af bestyrelsen for
Aarhus-afdelingen*
Lone Petersen

lone@nepal.dk

Bestyrelsesmedlem
Ravi Chhetri

ravi@nepal.dk

Opstillet til bestyrelsen
Jan Møller Hansen

jan@nepal.dk

Opstillet til bestyrelsen
Neil Webster

neil@nepal.dk

Suppleant
Nana Lange

nana@nepal.dk

*Suppleant og medlem af
bestyrelsen for Aarhus-
afdelingen*
Tom Udengaard Iversen

tom@nepal.dk

Opstillet som suppleant
Christine Ohm Cleaver

christine@nepal.dk

*Billedredaktion og
layout af Nepal Vision.*
Knud West Hansen

knud@nepal.dk

FORMANDEN HAR ORDET

Det er en mærkelig tid, vi oplever i øjeblikket. Da jeg i februar skrev den første version af denne klumme, var verden helt anderledes. Med coronaen er meget forandret.

I februar var der fortsat fokus på at fordoble antallet af turister i Nepal i 2020 – fra en million i 2019 til 2 millioner i 2020. Det var en voldsom satsning, som ville stille store krav til, at rejsebureauer og flyselskaber ville være i stand til at sende mange flere til Nepal, men også krav til at der blev etableret de nødvendige faciliteter i form af infrastruktur, hoteller, restauranter, og hvad der ellers følger med. I skrivende stund – medio april 2020 – har coronaen overtaget dagsordenen. Hele verden er lukket ned, og alle kæmper for at få smitten under kontrol og sikre et økonomisk fundament for fremtiden.

Jeg håber, at Nepal kan holde smittespredningen under kontrol til udviklingen i behandlingsmetoder og vacciner kan medvirke til, at landets sundhedsvæsen ikke kolliderer. Selv om Nepal er lukket af for omverdenen, kan man ikke lukke øjnene for, at smittespredningen skal kontrolleres, og at migrantarbejdere, der vender hjem, og turister kan bringe smitte med sig. Fra store ambitioner på turistområdet står Nepal nu over for en virkelighed, hvor turismen igen skal bygges op. Det lykkedes

efter jordskælvet, og det lykkes forhåbentlig igen. Spørgsmålet er, hvor lang tid det tager, og hvilke konsekvenser det har i den mellemliggende periode. Jordskælvet var koncentreret i Nepal. Coronaen er verdensomspændende, og udviklingen i Nepal er derfor denne gang stærkt afhængig af, hvad der sker i resten af verden.

Herhjemme har foråret 2020 været præget af aflysninger. Vi glæder os til, at vi igen kan komme i normal gænge og mødes til generalforsamling, foredrag og vandreture. Der er lagt et flot program for efteråret med aktiviteter i store dele af landet. Og vi vil selvfølgelig også se på, hvordan vi kan få de aflyste foredrag i kalenderen igen.

I januar holdt bestyrelsen et strategiseminar med fokus på, hvordan vi kan udvikle selskabet til gavn for medlemmerne. Afsættet for seminaret var, at vi ikke skal lave om på det, der fungerer godt. Så både foredrag og Nepal Vision skal fortsætte med samme ambitionsniveau som i dag. Til gengæld vil vi gerne være mere til stede dér, hvor medlemmerne er. Så vi fortsætter med foredrag i Odense, og vi vil også forsøge os med foredrag i Aalborg.

Vi var også enige om, at det er vigtigt at målrette aktiviteter mod "de unge", og har derfor besluttet, at der etableres en ungegruppe, som vil have fokus på de behov og

ønsker, der tilgodeser dem, der endnu ikke er blevet grå i toppen.

Endvidere vil vi udvikle nepal.dk som paraply for Nepal-aktiviteter i Danmark. Formålet er at synliggøre Nepal-aktiviteter i Danmark til gavn for selskabets medlemmer og at give Nepal-aktører i Danmark en platform, hvor de kan synliggøre deres aktiviteter.

I 2020 vil vi have kommunikation som et særligt indsatsområde, som ud over udvikling af hjemmesiden også vil omfatte brug af de sociale medier.

Afslutningsvis vil jeg glæde mig til den NGO-konference, der afholdes i september med henblik på at etablere et netværk blandt danske NGO'er med aktiviteter i Nepal. I kan læse om konferencen på nepal.dk.

Selv om corona lige nu sætter begrænsninger for vores arbejde, gælder ambitionerne fortsat – fremdriften bliver bare ikke helt, som vi troede i januar 2020.

Jeg håber, at I alle kommer godt igennem de kommende måneder.

J. Aildsen

Chauliu Danda
Tegning: Knud West Hansen

CORONA I NEPAL

SOM OPLEVET I KATHMANDU

Af Nana Lange

Jeg har spist min sidste dal bhat, kørt min sidste scootertur, inhaleret den sidste portion støv, og sagt farvel, før jeg fik sagt goddag. Og så har jeg snakket corona med ALLE.

Fredag den 13. marts rendte jeg rundt i Bhatbhateni og gik på opdagelse i de lange gange, som var fyldt med både varer og nepalesere, så det næsten ikke var til at komme forbi. Og så gik jeg den lange vej hjem igen ad de kaotiske gader, hvor nepaleserne færdedes, som om corona udelukkende var lig med mexicansk øl. Kram, håndtryk, proppede busser, hvor man sidder på skødet af hinanden, hoste uden at holde sig for munden. Fint. Hvorfor ikke? For i Nepal har corona primært eksisteret i medierne, og folk frygter den måske, men tiltag har der ikke været mange af. Hjemme i min lejlighed i Lazimpat modtog jeg en besked fra min morbror, som skrev, at han håbede, at jeg var på vej hjem. NU. Jeg forstod det ikke helt. Jeg var i et coronafrit land, alt var i ro, og jeg følte mig meget tryk. Men efter et blik på DR's hjemmeside, hvor det var umuligt at overse den fede overskrift med regeringens udmelding om, at danskere skulle komme hjem NU, begyndte jeg at forstå alvoren i det. Og så gik alt lidt i stå. Med min mor på Facetime, et opkald til Udenrigsministeriets akuttelefon, et forgæves forsøg på at få kontakt til det danske konsulat i Nepal kl. 23.30 og et tjek af flytider og -priser på Momondo gik det langsomt op for mig, at jeg skulle hjem hurtigst muligt. Nærmere betegnet den 16. marts, kun 13 dage efter ankomst og tre måneder før tid.

Ved ankomsten til Nepal den 4. marts blev jeg mødt af et pandeskannings-termometer. Folk snakkede om corona, en del skoler var allerede klar til at lukke ned, eksamener blev rykket frem, og regeringen opfordrede til ikke at feste i større mængder under Holi-festivalen. Nepal lukkede allerede i slutningen af januar en del af grænserne til Kina og Indien. Et par dage før hjemrejsen mandag den 16. marts blev der lukket ned for visa-on-arrival, og ligeledes blev Mount Everest lukket for bjergbestigere. Det skete så lige op til bjergbestigningssæsonen, hvor 20.000 nepalesere (og deres familier) er afhængige af indkomsten fra de mange, der hver sæson forsøger at bestige Mount Everest. Det interessante er, at der i Nepal, grænsende til Kina, kun er ét registreret tilfælde af COVID-19. Der er dog ikke mange, der stoler på dette tal. Regeringen er underligt stille. Screeningerne er vist ikke helt optimale. Hygiejnen er lav. Og det koster penge at komme til lægen. Så influenza er måske ikke noget, der giver anledning til lægebesøg – trods corona. Jeg har ligeledes hørt, at en læge har meldt ud, at mange syge, som

kommer for at blive testet, afvises og sendes hjem, da de sparsomme test-kits prioriteres til de rige. Uanset hvad er det umuligt, at der kun er ét tilfælde. Kathmandus gader har været fulde af liv. Alle masker og al håndsprit var godt nok udsolgt, men ellers syntes alt at være, som det plejer. Bortset fra manglen på turister og måske en stille frygt, som dog ikke førte til nævneværdige ændringer i adfærd hos nepaleserne eller turisterne. Alle var overraskede over, at jeg pludselig skulle forlade Nepal.

Nu hvor jeg er hjemme igen, begynder regeringen dog at indføre restriktioner – for hvis smitten spreder sig i Nepal, vil sundhedssystemet ikke kunne bære det. I går, onsdag den 18. marts, blev det meldt ud, at man ikke må samles mere end 25 mennesker (kun fire dage efter, at jeg var til bryllupsreception med 300 mennesker!), landet lukkes for indrejse, folk rådes til kun at gå ud, hvis det er yderst nødvendigt, og ligeledes bliver det besluttet, at biografer, natklubber, museer og lignende lukkes ned indtil den 30. april. Busserne må nu ikke medbringe flere passagerer, end der er sæder til (normalt proppes busserne til det dobbelte!), og nepaleserne forlader langsomt dalen og søger tilflugt i landsbyerne.

Lørdag den 14. marts drak jeg te hos den familie, jeg bor hos, når jeg er i Nepal. De var ærgerlige over, at jeg måtte rejse så hurtigt, men som Prem sagde så fint: "Ke garne (hvad kan man gøre?). Life happens and we don't know the future. That's the beauty of it". Og det havde han jo ret i.

Og så blev det mandag den 16. marts, hvor jeg efterlod min kuffert med de fleste af mine ting (jeg kommer skam tilbage!) og træt og udmattet tog i lufthavnen. Jeg fløj til Doha, hvor jeg blev samlet med et hav af danskere, som mødtes i snak om corona. Selv om folk holdt afstand, var det tydeligt, at corona kunne noget – nemlig samle folk i et smukt fællesskab, som på tværs af grænser binder os sammen som mennesker.

Skrevet torsdag den 19. marts 2020

Nana Lange besøgte Nepal første gang i september 2014 for at arbejde med gadebørn. Siden da er hun vendt tilbage mange gange og har i 2016 arbejdet som psykolog i Kathmandu.

SOM BESKREVET I MEDIERNE

Af Jørgen Rendsvig

Teksten indtil 15. april er baseret på República og herefter på Kathmandu Post.

Frem til slutningen af februar er det nepalesiske samfund meget lidt præget af coronakrisen. Ganske vist er én nepaleser testet positiv, men han har bragt smitten med sig fra Kina, og han er allerede rask igen uden at have smittet andre. Fokus er på, at svigtende leverancer fra Kina sætter forskellige anlægsprojekter i stå.

29. februar beslutter regeringen at opgive den internationalt orienterede kampagne Visit Nepal 2020, der i stedet orienteres mod nepalesisk indenrigsturisme.

1. marts annonceres det, at 'visa-on-arrival' suspenderes fra 7. marts for otte coronaramte lande, og regeringen forbereder at få temperaturscannet alle passagerer, der kommer til Kathmandus lufthavn. Avisens leder handler denne dag om, at COVID-19 skal tages alvorligt, og at Nepal ikke har tilstrækkeligt antal test-kits, værnemidler og sengepladser i isolation. For Nepal er det ikke et spørgsmål om, men hvornår landet bliver ramt. Indtil nu synes corona at have været en sag for avisens økonomisider.

2. marts nedsætter regeringen et særligt regeringsudvalg med forsvarsministre og vicestatsminister Pokharel i spidsen til at følge udviklingen og til

at tage initiativer. K.P. Oli selv skal have en nyretransplantation 4. marts og kan derfor ikke deltage. En række større arrangementer aflyses, da arrangementer for et større antal deltagere ikke bør afholdes.

I disse dage rapporteres i stigende grad om svigtende turisme samt manglende belægning på hoteller og andre turistmål.

9. og 10. marts er dagene for Holi-festivalen i hhv. Kathmandudalen og Terai. Regeringen maner til, at man undlader sammenstimlen, at smøre farve i hovedet på hinanden og kaste med balloner med vand. Opfordringen følges dog ikke fuldt ud.

11. marts er dagen, hvor WHO erklærer COVID-19 for en pandemi. Regeringens laboratorium har kun kapacitet til at foretage 500 coronavirusstests om ugen.

13. marts bliver alle bjergbestigningstilladelser til foråret inddraget. Dagen før har Kina annulleret alle Everestbestigninger i år. Der er opsat sundheds-kontrolpunkter ved alle større grænseovergange mellem Indien og Nepal. Visa-on-arrival er nu suspenderet for alle lande. For at få visum på en am-

bassade i udlandet kræves en lægeerklæring. Turister kan kun rejse ind via lufthavnen i Kathmandu.

16. marts: Regeringen etablerer 150 intensivpladser og 1000 isolationspladser i Kathmandudalen som forberedelse på en forværret situation. Provinsregeringerne er blevet instrueret i at etablere 120 intensivpladser. 128 af Nepals kommuner grænser op til Indien, og de er blevet pålagt at screene alle indrejsende, formentlig med et pande- eller øretermometer. Alle flyselskaber skal screene deres passagerer, indenrigs- såvel som udenrigs-

17. marts advarer avisens leder mod de økonomiske følger af en nedlukning i Indien. Regeringen bør være forberedt på et worst-case-scenario. I Tribhuvan International Airport i Kathmandu, TIA, aflyses nu 60% af de normale flyvninger, og passagerantallet er faldet med 69%.

18. marts lukkes Nepal delvis ned:

- kun helt nødvendige ærinder uden for hjemmet tillades
- ankomster fra COVID-19-berørte lande forbydes indtil 30. april
- forsamlinger på over 25 personer på offentlige eller religiøse steder forbydes
- forlystelser og barer lukkes
- undervisning og eksaminer på akademiske uddannelser aflyses
- hoteller, restauranter og indkøbscentre pålægges at følge sundhedsmæssige anvisninger.

20. marts taler premierminister K.P. Oli til nationen om Nepals delvise nedlukning i to uger. Alle internationale flyvninger aflyses, men grænserne lukkes ikke. 'Vær forsigtig, men gå ikke i panik'. Vask hænder, undgå sammenstimlen, gå kun ud, hvis det er nødvendigt. Udstedelse af TIMS-trekking tilladelser sættes på pause.

Papirudgaverne af 17 nepalesisk-sprogede aviser samt Nepali Times indstiller produktionen af deres papirudgaver. Netversionerne publiceres stadig.

22. marts lukkes grænserne til Indien og Kina for personer. Godstransport kan stadig passere. Regeringen har oprettet en fond til bekæmpelse af COVID-19, og en række stater, firmaer og organisationer har givet store beløb til fonden, også ekskong Gyanendra. I dag giver Carlsbergfonden USD 13,8 til fonden.

23. marts bliver person nr. 2 testet positiv i Nepal. Hun er ankommet med et fly fra Dubai, og det viser sig i den kommende tid, at flere fra dette fly har taget smitten med hjem. Kort efter bekendtgør regeringen en total nedlukning af Nepal i en uge. Det indebærer udgangsforbud, undtagen for indkøb af mad og medicin.

25. marts bliver den 3. person testet positiv. Han er kommet hjem fra Emiraterne. Indtil videre er der kun testfaciliteter i Kathmandudalen. Mange tror, at der kun er fundet så få smittede, fordi myndighederne ikke har testet mere end 687 personer. I øvrigt er Indien nu også lukket ned, foreløbigt i tre uger.

27. marts testes den første person positiv uden for Kathmandudalen, nemlig i Dhangadi i Far West-provinsen. Kathmandu Post standser sin papiravis. Også The Himalayan Times og Rising Nepal bliver alene web-aviser.

28. marts registreres tilfælde nr. 5, der er ankommet sammen med nr. 2 med flyet fra Dubai. Dagen efter bliver nedlukningen forlænget med en uge, ligesom grænserne vil være lukket indtil 7. april. Regeringen offentliggør en pakke, der giver forskellige lettelser af betalinger, udsættelser af frister samt en opfordring til udlejere om at eftergive en måneds husleje.

30. marts konstateres det, at luftkvaliteten er væsentligt forbedret i Kathmandu og andre større byer, her en lille uge efter nedlukningen. Nepal Tourism Board har efter krav fra regeringen evakueret de trekkere og andre turister, der stadig befandt sig rundt omkring i landet. I dag afslutter NTB

en firedages operation med samlingen af 1131 turister i Kathmandu.

Lederen skriver: Vi savner en leder, der kan stå frem og indgyde ro og fortrøstning. Oli kan ikke løfte opgaven med en nylig gennemført nyretransplantation. Vicesstatsministeren, Pokharel, står i spidsen for den ad hoc gruppe, der håndterer situationen, men han er heller ikke denne lederskikkelse. New Yorks guvernør Cuomo er forbilledet. Sundhedsministeren er en enorm skuffelse: inkompetent, uvidende og korrump. Selv Nepali Congress er en skuffelse i sin udøvelse af oppositionsrollen.

31. marts annonceres, at al aktivitet omkring Visit Nepal 2020 ophører, og at sekretariatet opløses om et par uger.

1. april bliver en aftale med kinesiske Omni Group om leverance af værnemidler (indgået uden udbud) ophævet efter massivt pres i offentligheden. På en række varegrupper var prisen op til 28 gange højere end hos andre leverandører. Årsagen til prisforskellen antages at være korrupsion. Lederen udtaler, at de skyldige må findes og drages til ansvar.

2. april bekræftes det 6. coronatilfælde – den tredje person fra flyet fra Dubai. Det har været et større arbejde at forsøge at opspore samtlige 158 passagerer fra flyet.

4. april siger man også her 'test, test, test', men i løbet af 12 dages nedlukning er der kun testet 70 personer om dagen. Epidemiforløbet går ind i en ny fase, da den første lokalt smittede er lokaliseret i Far West. De første seks personer havde bragt smitten med sig fra udlandet. Den nye er svingende til en af de tidligere smittede. Nu meddeles det, at bevægelser på tværs af provinser, kommuner og landsbyer skal undgås.

6. april forlænges nedlukningen igen med en uge. Der er nu i alt registreret ni COVID-19-tilfælde.

7. april taler Oli igen til nationen, hvor han i en uinspireret tale opfordrer folk til at blive hjemme.

Nepal råder over 600 respiratorer, dvs. én pr. 114.000 indbyggere. Nedlukningen forlænges til 22. april.

13. april er der i alt 14 tilfælde, og næste dag forlænges nedlukningen til 27. april.

17. april bliver 14 nye tilfælde konstateret, så der nu er 30 i alt. 12 af de nye smittede har været forsamlet i en moske i Udaypur i det østlige Nepal.

22. april når antallet af tilfælde i Udaypur alene op på 27. Det overvejes at afspærre distriktet, ligesom udviklingen her sætter opsporingsstrategien under pres. Det synes som om, at Nepal er på vej til en ny og farligere fase. Hurtigdiagnose-tests kan nu gennemføres i alle 77 distrikter.

23. april anslår Verdensbanken, at pengeoverførsler til Nepal vil falde med 145 mia rupees.

24. april begynder provins 5, hvor Nepalgunj og Butwal er blandt de største byer, at lade butikker holde åbent igen, da der indtil nu ikke er fundet en eneste positivt testet person i provinsen.

26. april forlænges nedlukningen til 7. maj.

30. april. 57 er testet positive, hvoraf 16 nu er raske igen. 11.500 er testet. Endnu er ingen døde af COVID-19 i Nepal.

KVINDESUNDHED I HIMALAYA

Tekst og fotos: Maj Jensby

Den lille pige med de store kinder

Jeg satte mig til rette i skrædderstilling foran ildstedet i det lille etværelses bjælkehuse og gjorde mig klar til at stille kvinden på min venstre side spørgsmål om hendes forrige graviditet. Imens hun svarede kortfattet på mine spørgsmål, rokkede hun sin datter i skødet. Den lille pige var svøbt i et tæppe, så man næsten kun kunne se hendes æblerunde kinder stikke frem. Da jeg havde stillet alle mine spørgsmål, drikket min sidste kop butter tea (tibetansk smørte) og takket mange gange for hendes tid, gik jeg videre til det næste hus.

Den næste dag så jeg pludselig kvinden komme mig i møde. Hun fortalte mig fortløbet, at hendes lille datter, ved navn Tsewang, var syg med eksem og ikke ville spise andet end brystmælk. Hun håbede, at jeg, en hvid bideshi, kunne hjælpe. Jeg tilså Tsewang og blev hurtigt klar over, at hendes størrelse, motorik og madindtag slet ikke svarede til, at hun faktisk var 13 måneder gammel. Jeg fik familien overtalt til at tage hende til Kathmandu, hvor hun blev indlagt og diagnosticeret med svær underernæring samt forskellige infektioner og udslæt. Gennem de næste fem måneder fulgte jeg Tsewangs utrolige udvikling på tæt hånd og kunne glæde mig over at se den lille pige få appetitten tilbage, tage på i vægt og begynde at lege ligesom andre raske børn på hendes alder.

Historier som denne vidner om, at mangelen på ammevejledning, sundhedsplejersker, vægtkontrol og andre tiltag i børnenes første leveår udfordrer livet, når man som Tsewang bor i Himalaya.

Min historie

Jeg rejste som 28-årig til Kathmandu i september 2015 kort efter det store jordskælv, der ramte landet i april samme år. Det var tredje gang jeg besøgte landet, og jeg havde forestillet mig, at mit ophold denne gang skulle vare et års tid. Men Nepal og dets varme befolkning har det med at gribe folks hjerter, og før jeg vidste af det, var der gået fire år.

I løbet af min tid i Nepal fik jeg mulighed for at rejse til fjerne tibetanske landsbyer for at undersøge, hvordan graviditet og fødsel udspiller sig for de kvinder, der bor i Himalayas fjerneste afkroge. Jeg fik set

steder, mødt mennesker, hørt historier og oplevet ting, som kun de færreste mennesker er så heldige at være en del af. Det har været en ubeskrivelig rejse!

På studievisum

Mine studier omhandlende svangreomsorgen i Himalaya blev publiceret gennem Tribhuvan University i Kathmandu. Dét gav mig ikke blot et visum, der tillod mig at opholde mig i Nepal gennem længere tid, men også adgang til at besøge fjerne landsbyer og distrikter. Det er blevet til i alt syv ture til det nordligste af Gorkhadistriktet samt to ture til Humladistriktet i nordvest.

Nubridalen

Mine undersøgelser fandt primært sted i Gorkhadistriktet, nærmere betegnet i Nubridalen, som grænser op til Tibet. Dalen ligger i Manaslu Conservation Area og er dermed et beskyttet område, da det er hjemsted for Manaslu, som er verdens 8. højeste bjerg. Nubri er hvert år besøgt af tusinder af turister, der trekker gennem dalen, men kun de færreste finder vej ind i husene hos den befolkning, der bor i dalens mange landsbyer. Dalen strækker sig fra landsbyen Deng i 1865 meters højde til landsbyen Samdo i 3850 meters højde, hvilket er en trekkingtur på omkring fem dage for turister og to dage for de lokale.

Befolkningen, der hedder Nubri, er en af 24 folkegrupper i Himalaya, som oprindeligt stammer fra Tibet, og som holder deres tibetanske dialekt og buddhistiske kultur ved lige. De lever primært af landbrug, har ikke andre transportformer end heste, muldyr og helikoptere (i nødstilfælde) og har kun gennem det seneste årti haft adgang til folkeskoler og sundhedsklinikker i deres landsbyer. Dødeligheden blandt befolkningen er uhyggelig høj, men har i de senere år været faldende, takket være blandt andet bedre uddannelse og hjælp fra forskellige organisationer.

Humladistriktet

Andre af mine ture gik til Humla, som er et af de mest isolerede og underudviklede distrikter i Nepal. Det ligger helt oppe i venstre hjørne, når man ser på et kort over Nepal, og er dermed endnu et bjergrigt distrikt. Modsat Gorkhadistriktet er det dog ikke velbesøgt af turister, og blandt andet derfor går det meget langsomt med

udviklingen i Humla. Der er ingen veje, der fører til distriktet, og alt undervisnings- og sundhedsmateriale skal derfor flyves dertil, når vejret tillader det. I Humla besøgte jeg et par af de tibetanske landsbyer, der ligger blot dagsvandring fra distriktshovedstaden Simikot.

Rejserne dertil

Mine ture op i bjergene blev sponsoreret af organisationen MountainChild, eftersom de brugte mine undersøgelser i deres udviklingsarbejde og nød godt af mit konsulentarbejde på deres sundhedsprojekter. Når turen gik til Nubridalen var jeg derfor ofte så heldig, at jeg fik et lift med en helikopter og dermed undgik at bruge fem dage på at komme dertil (en dag/141 km i bus fra Kathmandu til byen Soti Khola og derefter fire dages trek/56 km til landsbyen Ghap).

Når turen i stedet gik til Humladistriktet måtte jeg vove livet og rejse med de små indenrigsfly, som modigt tager turen henover landet og dybt ind i Himalaya. Der er ingen direkte flyrute fra Kathmandu til Simikot i Humla, så jeg skulle altid først flyve til Nepalgunj i det varme syd, før jeg dagen efter kunne tage et endnu mindre fly til Simikot i det kolde nord. Disse ture bød næsten altid på både kvalme på grund af turbulensen og sus i maven fra det ubeskrivelige syn, der venter, når man lægger storbyen bag sig og flyver dybt ind i de enestående Himalayabjerge.

På alle mine ture trekkede jeg fra landsby til landsby og overnattede på lokale tehuse eller i enkelte tilfælde på trægulvet hos en af de lokale. Mine dage gik med at besøge lokale tibetanske familier og interviewe dem, hjælpe MountainChild med at dele vandfiltre ud til alle husholdninger, besøge Tsewang og hendes familie, tilse de lokale sundhedsklinikker samt samle mindre grupper af kvinder for at undervise dem i emner som menstruation, prævention og graviditetssundhed. Turene varede i alt mellem 6 og 40 dage og bød i bedste nepalesiske stil altid på uforudsete udfordringer og ændringer i mit, ellers velplanlagte, skema.

Svangreomsorgen

På mine ture til Nubridalen og Humladistriktet forsøgte jeg at forstå, hvilke kulturelle faktorer der påvirker og udfordrer brugen af og fordelene ved svangreomsorg

Undervisning i familieplanlægning (inklusive menstruationscyklus, hygiejne og prævention) i Simikot, Humla

i disse fjerne tibetanske områder. Jeg har brugt utallige timer på at spørge kvinder om deres traditionelle adfærd i forbindelse med graviditet og fødsel og sammenligne det med udkommet af deres graviditeter og fødsler. Jeg har med andre ord brugt timevis på at drikke smørte og lytte, mens kvinderne fortalte mig deres historier.

I landsbyen Dojam i Humladistriktet interviewede jeg 18 kvinder, som tilsammen havde været gravide 52 gange. Mine un-

HVAD BETYDER SVANGREOMSORG?

- Betegnelsen svangreomsorg anvendes som et samlet begreb for indsatser i forbindelse med graviditet, fødsel og barsel.
- Svangreomsorg omfatter både sundhedsfremmende, forebyggende og behandlende indsatser.

dersøgelser viste, at mere end hver syvende graviditet var endt med medicinsk abort på distriktshospitalet i Simikot, og hele 30% af kvinderne var gravide på undersøgelsestidspunktet, på trods af at ingen af dem ønskede sig flere børn. Selvom ingen af disse kvinder havde ønsket at blive gravide, brugte kun få af dem prævention, når de ikke var gravide.

Jeg lyttede, mens 11 af kvinderne fortalte mig, hvordan de havde født derhjemme uden nogen form for kvalificeret hjælp fra en uddannet fødselshjælper. Og jeg lyttede til, at en af kvinderne fortalte hvordan hun havde født sit sidste barn helt alene ude i skoven, mens hun var derude for at arbejde. En af kvinderne fortalte mig desuden, at to kvinder i den lille landsby havde mistet livet på grund af komplikationer ved uassisterede hjemmefødsler gennem det sidste år.

Overordnet viste mine undersøgelser tydeligt, at behovet for viden om kvinde- og graviditetssundhed er enormt blandt de

kvinder, der lever højt oppe i Himalaya. Derudover er adgangen til blandt andet sundhedsklinikker, prævention og fødsels-hjælp for disse kvinder stadig uacceptabelt dårlige, hvilket koster menneskeliv hver eneste dag.

WHO vurderer, at 94% af alle verdens dødsfald forbundet med graviditet, fødsel og barsel sker i ulande, og at størsteparten af disse dødsfald kunne være undgået, hvis kvinderne havde haft adgang til kvalificeret svangreomsorg. Grundet et stigende politisk fokus på denne slags dødsfald er raten for nepalesiske kvinder, der dør af komplikationer relateret til graviditet, fødsel og barsel, heldigvis faldet fra 539 per 100.000 fødsler i 1996 til 239 per 100.000 fødsler i 2016. Der er dog ingen tvivl om, at kvinder, der lever i fjerne landsbyer i Himalaya, udgør størstedelen af disse dødsfald i Nepal, eftersom landets infrastruktur stiller dem allerdårligst, når det kommer til at have adgang til svangreomsorg og til almen viden om kvindesundhed.

En familie vinker farvel efter at have budt på smørte og snakke om fødsler

Sonam Dickie Lama

På de fleste af mine ture havde jeg fornøjelsen af at være ledsaget af en ung pige ved navn Sonam Dickie. Sonam blev født i Namrung, en lille landsby i Nubridalen, og havde som lille pige mistet sin mor til sygdom. Da hun var omkring syv år, sendte hendes far hende til Kathmandu, hvor hun voksede op på et børnehjem og fik sponsoreret sin skolegang.

Sonams far er en velrespekteret tibetansk naturlæge, som også er assistent på landsbyens sundhedsklinik. Hun er derfor vokset op med en dyb forståelse for, hvilke sundhedsudfordringer Nubrifolket lever med, og hun har et stort hjerte for at se de uundgåelige dødstal falde.

Jeg mødte Sonam i 2016, og det førte til, at Sonam, mens hun læste Global Sundhed på et universitet i Kathmandu, fik arbejde som min assistent og oversætter. Hun er flydende i både engelsk, nepalesisk og det lokale nubrisprog. Derudover er hun en helt fantastisk underviser og har gennem årene lært og forstået mine sundhedsrelaterede undervisningsmaterialer, så hun i dag selv rejser til Nubri for at undervise kvinderne i det samfund, som hun selv stammer fra.

"The true beauty of Nepal isn't the mountains, but the people who live in their shadow" – Apa Sherpa

FAKTA OM MAJ JENSBY

- 32 år.
- Uddannet jordemoder i januar 2014.
- Boede i Nepal fra september 2015 til juni 2019.
- Fik studievisum gennem Tribhuvan University i Kathmandu og undersøgte tibetanske kvinders adgang til svangreomsorg i fjerne bjerglandsbyer.
- Arbejdede desuden som frivillig sundhedskonsulent for organisationen MountainChild Inc. i Kathmandu.
- Er nu bosiddende i Aarhus.

DATA FRA MINE UNDERSØGELSER I LANDSBYEN DOJAM I HUMLADISTRIKTET:

- 56 % af de adspurgte kvinder havde anæmi (lav blodprocent).
- De havde sammenlagt været gravide 52 gange, hvilket svarer til 3,5 graviditeter per kvinde (Kvinderne er mellem 18 og 30 år gamle).
- Gennemsnitsalderen for deres første graviditet var 17 år og 7 måneder.
- 30 % af de adspurgte kvinder var gravide på undersøgelsestidspunktet.
- Hver kvinde blev i gennemsnit gravid hvert 2,1 år.
- 61 % af kvinderne havde født deres sidste barn hjemme i landsbyen uden assistance fra en kvalificeret fødselshjælper.
- 1 kvinde fødte alene i skoven, mens hun arbejdede.
- 2 kvinder var døde af fødselskomplikationer i løbet af det sidste år – én pga. forlænget fødsel og én pga. blødning efter fødslen.
- Ingen af de adspurgte kvinder ønskede at blive gravide i øjeblikket, men kun 25 % af dem brugte en form for prævention.
- 30 % af kvinderne havde fået foretaget mindst 1 medicinsk abort - 13,5 % af deres sammenlagte graviditeter endte i abort.

En gruppe kvinder studerer en dukke, der illustrerer et 7 måneder gammelt foster, i landsbyen Dojam i Humladistriktet

En fødestue på distriktssygehuset i Simikot, Humla

DEN POLITISKE SITUATION I NEPAL

Af Jan Møller Hansen

Tegnet af Divakar Chhetri, Nepali Times

Det er ikke nemt at skrive en artikel om den politiske situation i Nepal, og slet ikke når man opholder sig i Danmark. Men nu gør jeg alligevel et forsøg. Artiklen er ikke tænkt som en dybere analyse af den politiske situation og udvikling i Nepal, men snarere en kort gennemgang af nogle få tendenser og begivenheder i det seneste halve til hele år samt et par enkelte personlige refleksioner.

I det seneste årti har Nepal gjort det rigtig godt på mange udviklingsparametre. Fattigdommen er blevet halveret. Børnedødeligheden er faldet med 20 procent, og dødeligheden blandt mødre er blevet drastisk reduceret. Langt flere piger kommer i skole og får uddannelse. Nepal ønsker at blive et mellemkomstland inden 2030, og den økonomiske vækst ligger på over seks procent. Dette er ganske flot, og man skulle tro, at menigmand ville være ganske tilfreds. Men sådan er det ikke. For mange nepalesere handler det i høj grad om politisk og social inklusion, jobs, bedre ydelser inden for sundhed og uddannelse, bedre håndtering af migration til Mellemøsten og andre lande og fra land til by samt håndtering af miljøproblemer. Dertil kommer ønsket om retfærdighed, rettigheder, reformer og modernisering af den offentlige forvaltning samt ikke mindst implementering af den nye føderale struktur, forsoning efter borgerkrigen og mere gennemsigtighed i politiske beslutninger og den offentlige administration.

Siden Nepal åbnede op for omverdenen i starten af 50'erne, har landet kæmpet med at skabe demokrati og et mere vel fungerende politisk system for derved at

sikre en retfærdig og bæredygtig social og økonomisk udvikling i landet. Nepalesisk politik er, ligesom i mange andre lande og regioner i verden, stærkt præget af historie, kultur, magtrelationer mellem etniske grupper og elitære familier, relationer til nabolandene og ikke mindst den globale udvikling.

Har man besøgt Nepal, kan man få det indtryk, at udviklingen står stille. Men det er langt fra tilfældet. Der sker som nævnt utroligt meget i Nepal både socialt, økonomisk og miljømæssigt, og udviklingen går rigtig hurtigt. På både godt og ondt. Det er som om, at udviklingen har overhalet politikerne i Nepal indenom. De politiske ledere er stort set de samme som for årtier siden. Fra tid til anden er der naturligvis partiledere, som falder bort. Men det politiske system og den politiske kultur virker bemærkelsesværdig solid og fasttømret, og det på trods af mange store forandringer i de senere årtier med borgerkrig, ny grundlov, afskaffelse af monarkiet, indførelse af en ny føderal struktur, perioder med store civile demonstrationer og jordskælv. Internt i de politiske partier og mellem partierne hersker der konstant magtkampe, og sådan har det vist altid været. Ofte bryder

magtkampene ud i lys lue og skaber offentlig turbulens og opmærksomhed i medierne. I de her år er det magtkampen mellem K.P. Oli og Pushpa Dahal, som præger det politiske billede i Nepal. Der er også mange andre politikere på banen, som har deres egne kampe eller er suget ind i partitoppens kontroverser.

Magtkampen mellem Oli og Dahal

Da kommunistpartiet UML blev slået sammen med maoisterne for to år siden, håbede mange, at dette ville lede maoisterne mod mere demokratiske normer og værdier. Men det gik den anden vej. Der skete en maofisering af kommunistpartiet. Magtkampen mellem K.P. Oli og Pushpa Kamal Dahal kører i højeste gear, hvilket også var synligt, da partiets store centralkomite på 445 medlemmer mødtes i City Hall i Kathmandu i februar. Der har længe været utilfredshed med ledelsen internt i partiet, men programmet for kongressen var efter sigende skruet så smart sammen, at der reelt ikke var mulighed for en egentlig debat og kritisk stillingtagen til ledelsen. Premierminister Oli er også fysisk svag og virker til at blive mere og mere politisk isoleret. Det betyder, at der bliver mere plads på den politiske scene til Dahal.

For et par år siden aftalte Oli og Dahal, at de ville rotere premierministerposten mellem sig hvert to-et-halvt år, men Dahal skulle have accepteret, at Oli sidder på posten hele perioden. Dahal bejler i stedet til de andre tidligere UML-ledere Madhav Kumar Nepal, Bam Dev Gautam og Jhalnath Khanal, som alle er mere eller mindre utilfredse med Oli.

I årevis har der været uenigheder og stridspunkter mellem Oli og Dahal. For eksempel var de ikke enige om valget af den nye kontroversielle parlamentsformand, Agni Sapkota, som efter sigende skulle have myrdet Arjun Lama, en UML-aktivist, i Kavre i 2005. Sagen om parlamentsformandens blakkede ry med en mulig mordsag på samvittigheden er for mange nepalesere manifestationen på den manglende respekt for lov og orden samt den vedblivende kultur med staffefrihed for magthaverne. Ikke ligefrem en sag, som stiller det i forvejen skrøbelige nepalesiske demokrati i et bedre lys.

Millennium Challenge Corporation (MCC)-aftalen med amerikanerne har også været et stridspunkt mellem Oli og Dahal – en klassisk diskussion af, hvorvidt man ønsker supermagternes investeringer eller ej i Nepal. Dahal har ikke været begejstret for amerikanernes MCC-aftale, som vil stille 500 millioner dollar til rådighed for udviklingsprojekter i Nepal. I stedet har Dahal talt positivt om kinesernes infrastruktur og vejprojekter og kritiseret amerikanernes Indo-Pacific Strategy med inderne samt indtaget en populistisk holdning til grænsestriden med Indien ved Lipu Lekh/Kalapani i landets nordvestlige hjørne. Dahal mener, at MCC-aftalen er en skjult amerikansk militærplan. På den store partikongres i februar var MCC-aftalen også på dagsordenen. Dahal omtalte ikke aftalen, hvorimod Oli brugte tid på at forsvare den.

Nogle mener, at Dahal er ved at tilkæmpe sig mere magt og indflydelse i partitoppen bl.a. ved at have genoptaget et forslag om, at der skal laves et tillæg til grundloven, som gør det muligt at erstatte det parlamentariske system med en direkte valgt præsident med udøvende magt i stil med den amerikanske. Dette er en gammel sag og har været Dahals mest udtalte ønske, siden borgerkrigen blev afsluttet i 2006. Dette spørgsmål holder Dahal stadig ihærdigt i live.

Regeringen er af mange blevet kritiseret for langsom reorganisering af de to sammenlagte partier, manglende handling ift. offentlige services og projekter og for ikke at respektere grundloven. Dette har været symptomatisk for det store regeringsparti siden dets dannelse for et par år siden. En anden velkendt problemstilling er manglende internt demokrati i regeringspartiet og i flere andre politiske partier. På rege-

lingspartiets seneste kongres blev der talt om inklusion og ligestilling, men det blev ved retorikken, som det eksemplificeres ved, at de ni seniorledere i partiet alle er mænd og fra de dominerende højkaster. Nepalesisk politik er stadig stærkt domineret af ældre mænd fra højkasterne. På den front er der ikke sket meget i Nepal. Sådan har det i store træk været, siden Prithvi Narayan Shah samlede nationen i 1769.

Manglende resultater og begrænsning af ytringsfrihed

Efter to år ved magten bliver regeringen kritiseret for ikke at levere resultater, for at intimidere kritikere, begrænse ytringsfriheden for medier og civilsamfundet og udvide kontrol og overvågning af borgere. Sunil Bahadur Thapa, der er leder af det højreorienterede og monarkivenlige parti Rastriya Prajatantra-Samyukta, kritiserer vedholdende Oli og regeringen for at koncentrere magten i egne hænder og ødelægge statsapparatet. Thapa og mange andre mener, at regeringen med sine nye lovforslag ønsker at begrænse ytringsfriheden og kontrollere medierne. Indenrigsministeriet er også i gang med at udarbejde en ny lovgivning, som skal gøre det nemmere for myndighederne at lukke NGO'er. Regeringen fører konstant en kamp mod dele af civilsamfundet, retsvæsenet og uafhængige kommissioner, NGO'er og medier. Dertil kommer konspirationsteorier om de store nationers skjulte interesser og dagsordener i Nepal. Også her er der træk ved nepalesisk indenrigspolitik, som går flere hundrede år tilbage i landets historie.

Nogle kritikere mener, at regeringen forsøger at blande sig i arbejdet hos menneskerettighedskommissionen, anti-korruptionskommissionen, domstolene og andre offentlige instanser, der bør være uafhængige af den udøvende magt. Dette er heller ikke en ny problemstilling. Sådan har det været i årtier. Sunil Thapa mener også, at Oli forsøger at kontrollere den nationale efterretningstjeneste, og at han optræder som en decideret tyrann. Premierminister Oli har dog ikke holdt sig tilbage og har ofte afvist kritikken i medierne med henvisning til, at regeringen har udført et exceptionelt flot stykke arbejde med at fremme moderne udvikling, social retfærdighed, ligestilling og sikre økonomisk fremgang. Oli har ved flere lejligheder hentydet til, at der foregår en politisk konspiration mod ham.

Forfatningen og republikken

Forfatningen fra 2015 og valget af nye politikere i 2017 lovede godt for et mere retfærdigt og inklusivt Nepal. Politisk magt skulle flyttes fra den Kathmandu-centrerede elite til de nye provinser, og udviklingen skulle fordeles mere ligeligt i landet. Der skulle også sikres større respekt for religiøs og etnisk mangfoldighed samt

inddragelse af marginaliserede grupper i beslutningsprocesser og forvaltning. Håbet var, at der ikke skulle være tale om kosmetiske justeringer, men mere fundamentale forandringer i det nepalesiske samfund. Mange mener, at de forhåbninger langt fra er blevet indfriet.

Forfatningen foreskriver, at regeringen skal bringes tættere på borgerne gennem en ny føderal struktur. Med 753 lokale enheder, syv nye provinser og med lokale byråd og provinsparlamerter med mere end 35.000 folkevalgte fungerer de udøvende og lovgivende niveauer, og de er i dag synlige for befolkningen. Men der er udfordringer ikke mindst ift. retsvæsenets rolle mht. at styrke forfatningsmæssige værdier, såsom lov og orden, og sikre rettigheder og retfærdighed for civile. Dette er heller ikke en ny problemstilling, og det er velkendt, at de politiske partier ofte rotter sig sammen for at svække retssystemet, modstå kritik og sikre fortsat straffrihed. De offentlige budgetter til retssystemet har været faldende de senere år og udgør i dag sølle 0,34 procent af statsbudgettet. En styrkelse af retsvæsenet er nødvendig for at sikre håndhævelse af lov og orden og sikre retfærdighed for borgere i den nye føderale struktur. Skal nepalesisk politik reformeres efter årtiers absurd og grotesk regeringsførelse, korruption og politiske studehandler, skal retsvæsenet og andre centrale institutioner styrkes. Der skal udvikles en kultur, hvor folkevalgte politikere skal følge samme love og regler som menigmand. I dag misbruges grundloven af de mennesker, som er valgt til at sikre, at den bliver håndhævet.

Forfatningen er grundlaget for fremme af lokaldemokrati og sikringen af basale rettigheder for borgerne, men udrulning af føderalismen er præget af frygt, mistillid og tvivlsom opbakning fra den politiske elite, som mangler en klar vision. Gennemførelse af føderalisme kræver en solid portion af tillid mellem politikerne og befolkningen. Succesen vil blive målt i graden af økonomisk vækst og fremgang, samt ikke mindst på hvorvidt der kan leveres gode, basale services. Dertil skal føderalismen skabe rum for civilsamfundet, give bedre adgang til politiske beslutningsprocesser, sikre mere ansvarlighed hos politikerne og udstikke klare roller og ansvar for de forskellige niveauer i regeringsapparatet og forvaltningen.

Republikken har kun tre år på bagen, og det tager selvsagt tid at realisere dette ambitiøse projekt. Der har været og er stadig mange bump på vejen, og det går langsomt. Men der er en solid opbakning i befolkningen og et offentligt ønske om, at det skal lykkes. Rigtig mange politiske beslutninger skal dog godkendes og institutionaliseres, førend projektet bliver fuldt ud realiseret. Kapaciteten på provinsniveau

skal styrkes, og der skal allokeres flere midler fra de offentlige budgetter til provinserne.

Føderalismen diskuteres til stadighed og er langt fra på plads. Stort set hele den politiske elite er glad for det nuværende system. Men der er også en række partier, bl.a. National People's Front, som er modstandere af føderalisme. Mange andre accepterer det føderale system, men er stærkt utilfredse med den måde, hvorpå det fungerer. I Madesh er der også en del partier, ministre og ledende ministre, som er utilfredse med den magt og autoritet, som de har fået. Derudover er der også udbydere blandt maoisterne, som er totalt desillusionerede og ønsker at bekæmpe det politiske system og staten, herunder det føderale system.

Manglende forsoning og retfærdighed

Det er nu 14 år siden, at borgerkrigen sluttede, og det er velkendt, at maoisterne, kommunisterne, kongrespartiet og militæret lige siden har været medsamsvorne i fornægtelsen af alvorlige forbrydelser og menneskerettighedskrænkelser under borgerkrigen. De politiske partier og militæret ønsker ikke at blive konfronteret med sandheden og borgerkrigens konsekvenser. Lige siden 2006 har hver eneste siddende regering forsøgt at underminere forsøg på forsoning og retfærdighed efter borgerkrigen. Det mener mange nepalesere, og det er selv i dag et ømtåleligt emne, som regeringen og de politiske partier ikke

sådan lige kan feje ind under gulvtæppet. Også selvom de gerne vil, og selvom de i årevis har gjort, hvad de kunne for at dette skulle lykkes. Faktum er, at ikke én eneste person er blevet dømt for nogen forbrydelse begået under borgerkrigen, selv om den kostede 17.000 mennesker livet og efterlod tusinder med traumer. Nogle mener, at det er de selvsamme forbrydere, der i dag leder parlamentet. I årene efter borgerkrigen er der blevet slået mange store og tunge søm i ligkisten af offentlig mistillid til regeringen og de politiske partier.

Menneskerettighedsaktivister, hvoraf nogle af de mest prominente er efterkommere af ofre eller forsvundne, har i mange år kritiseret siddende regeringer og kommissioner for ikke at inddrage dem i lovgivningsarbejde og i forsoningsprocessen i det hele taget. De mener grundlæggende, at regeringerne siden borgerkrigen ikke har leveret resultater på den dagsorden. For eksempel har de to kommissioner for sandhed, forsoning og forsvundne personer modtaget 63.000 sager, og ikke en eneste af sagerne er blevet ordentlig undersøgt. Sagerne drejer sig om mord, forsvundne personer, tortur og voldtægter. Dette betragtes af mange som en skændsel mod ofrene, deres familier og Nepals demokrati. I dag kører der stadig en række kendte menneskerettighedssager, som stammer tilbage fra borgerkrigen.

Men også andre udenretslige drab begået af politi og militær flourer og fylder

selsagt i medierne. Der er for eksempel Ganga Maya, som fremfører, at de maoister, der myrdede hendes søn, aldrig er blevet stillet til ansvar for deres forbrydelser. Ganga Mayas mand protesterede selv og døde under en sultestrejke. Ganga Maya kræver, at regeringen og myndighederne undersøger sagen til bunds, og hun ønsker retfærdighed. Hun sultestrejker også, og sagen har vakt ikke kun national, men også international opmærksomhed. Der er også en lang række andre sager, som sætter meget alvorlige spørgsmålstegn ved politikernes vilje til at arbejde mod forsoning og sikre retfærdighed for ofrene og deres familier. Dette er stadig en del af den politiske virkelighed i Nepal.

Korruption

De politiske skandaler kommer til stadighed væltende ind. Den tidligere formand for parlamentet var anklaget for voldtægt. Ti år tidligere var han finansminister og blev dengang optaget på bånd, da han bad en kinesisk entreprenør om 500 millioner rupees til at bestikke advokater i en politisk sag. Han blev for nylig frikendt af en lokal domstol i voldtægtssagen og er som tidligere nævnt blevet erstattet af en ny parlamentsformand, der mistænkes for mord. Kommunikationsministeren er også blevet optaget på bånd, da han ville have 700 millioner rupees til egen lomme fra en repræsentant fra et schweizisk firma. Ministeren blev tvunget til at træde tilbage, men hvad og hvor meget, premierminister Oli kendte til sagen, er uvist.

Der har også for nylig været en sag om Yeti Holdings uigennemtsigtige køb af den tidligere kongefamilies besiddelser i Baluwatar i Kathmandu, som administreres af Nepal Trust. Dette er en sag, der igen har sat spørgsmålstegn ved regeringens involvering og uigennemtsigtige forvaltning.

I de seneste par måneder har de tidligere premierministre, Madhav Kumar Nepal og Baburam Bhattarai, tre tidligere ministre, Bijay Kumar Gachhar, Dambar Shrestha og Chandra Dev Joshi, samt en række andre prominente personligheder, inklusiv adskillige Ranaer fra den tidligere adel, været blandt 175 personer, der er anklaget for omfattende korruption i forbindelse med ulovligt køb og overdragelse af offentlig jord og ejendom. Kongrespartiet hævder, at anklagerne mod Gachhar er uberettigede og har af flere omgange som følge heraf boykottet parlamentet. Det sker jævnligt, at oppositionen boykotter og udebliver fra parlamentet, hvis de er utilfredse med politiske beslutninger eller verserende retssager mod partimedlemmer. Dette praktiseres af de fleste politiske partier

Tegnet af Subhas Rai. Nepali Times

afhængigt af, om de sidder i regering eller ej. Som oppositionsparti er det for tiden kongrespartiet, der anvender denne fremgangsmåde.

Flere politiske observatører og sikkert også mange borgere vil mene, at de verserende korruptionssager, som sandsynligvis blot er en lille top af isbjerget, er en indikation af den korrumperede og befængte politiske kultur i Nepal. Nogle mener også, at anti-korruptionskommissionen ikke er politisk uafhængig, og at deres sager er politisk motiverede, som nævnt tidligere.

I januar blev en 24-årig mand dræbt og derefter knust af en lastbil fra et firma i Dhanusha, som udgraver og sælger sand og sten til byggeri. Den unge ingeniørstuderende, Om Prakash Mahato, var hjemme på besøg fra universitetet i Indien og havde opdaget, at firmaet Churiyamai Crusher Industry ulovligt og ved mørkets frembrud hentede sand og sten fra Aurahi-floden. Entreprenøren Bipin Mahato fra firmaet truede den unge mands far og fremsatte mordtrusler. Den unge fyr blev dræbt med et koben og kørt over af en lastbil. Sagen chokerede mange, og det viste sig efterfølgende, at den lokale entreprenør stod i ledtog med lokale politikere og embedsmænd. Det betød, at der blev set igennem fingre med ulovlighederne og sikkert også, at der blev delt økonomisk i porten. Med andre ord var den lokale mafia involveret i ulovlig naturressourceudnyttelse og under beskyttelse af lokale politikere og embedsmænd. Sagen har været én blandt mange betændte og beskidte historier, som endnu engang har sat alvorlige spørgsmålstejn ved graden af lov og orden samt sat fokus på korruptionen i det nepalesiske samfund.

I medierne har der også verseret vedholdende historier om udbredt korruption i

sundhedssektoren. En sundhedsmedarbejder udtalte for nylig, at korruption er en tradition, som måske er forkert, men ikke ulovlig. Han mente, at korruption er normen.

Der er ingen tvivl om, at korruption underminerer borgernes adgang til og brug af sundhedsydelser i Nepal. Mange nepalesere har på egen krop oplevet, hvad korruption i sundhedssektoren betyder for dem selv, deres familie og venner. Dyre operationer, forkert diagnosticering og køb af forkert og unødvendig medicin sker dagligt for rigtig mange nepalesere. De, der har råd, benytter ikke offentlige sundhedsklinikker og hospitaler, men tager i stedet til Indien eller andre lande for at få en ordentlig behandling. Mange private klinikker og hospitaler leverer også uigennemsigtige og tvivlsomme ydelser. I befolkningen er der en udbredt mistillid til sundhedsvæsenet, og dette falder også tilbage på politikerne. I den senere tid har der været en række sager, som understreger behovet for helt grundlæggende reformer af sundhedssektoren i Nepal.

Hvor er Nepal på vej hen?

Nogle spørger med rette om, hvor Nepal mon ville have været i dag, hvis landet havde haft visionære, handlekraftige og inkluderende regeringer? Dette gælder også den nuværende regering. Hvordan ville det have været, hvis Nepal havde været i stand til at udvikle infrastrukturen i form af bæredygtig vandkraft, gode veje og kunstvanding, bedre skoler og sundhedsklinikker og ikke mindst skabt arbejdspladser for landets unge befolkning? Hvis man havde været i stand til at forandre den politiske kultur og give mere plads i politik til de unge og til marginaliserede grupper? Så havde det måske heller ikke været nødvendigt for millioner af nepalesere at migrere til Mellemøsten og resten af verden for at

finde arbejde og tjene til dagen og vejen? Hvordan ville det have været, hvis Nepal havde været bedre til at kapitalisere på samhandel med de store naboer og andre venligsindede nationer? Trods mange fremskridt er der stadig en udbredt utilfredshed, når det handler om politiske reformer og fornyelse, korruption, ringe jobmuligheder, tvivlsomme sundheds- og uddannelsesinstitutioner, ukontrolleret urbanisering og forurening samt ikke mindst voksende ulighed og manglende inklusion i politiske beslutningsprocesser. Klimaforandringer og den tunge luftforurening i Kathmandu og andre større byer er ligeledes et voksende problem. Heller ikke her har regeringen og myndighederne udvist megen handlekraft.

I starten af marts gennemgik premierminister Oli sin anden nyretransplantation, som foregik på Tribhuvan University Teaching Hospital i Kathmandu. 20 nepalesiske læger var til stede under operationen, som forløb godt. Men Olis helbred er svagt. Regeringen kritiseres for ikke at levere resultater og for at være udemokratisk. Få iagttagere kan med sikker stemme udtale sig om, hvor Nepal politisk og udviklingsmæssigt er på vej hen.

Artiklen er udarbejdet på baggrund af få samtaler med nepalesere, avisartikler og ledere fra de nepalesiske medier. Karikaturtegningerne er venligt stillet til rådighed af avisen Nepali Times.

Jan Møller Hansen har boet syv år i Nepal og er medlem af Dansk-Nepalesisk Selskabs bestyrelse.

Efter at artiklen blev skrevet i starten af marts 2020, blev verden, og herunder også Nepal, ramt af den globale covid-19 pandemi. Nepal er i skrivende stund lukket ned. Forretninger, hoteller, restauranter og offentlige institutioner er lukket. Hundre tusinder af migrantarbejdere er sendt tilbage til Nepal, og stort set alle turister har forladt landet. Selv Everest-ekspeditionerne i 2020 er aflyst. Den nepalesiske regering og myndighederne tager situationen alvorligt, men responsen har været langsom, og sundhedssystemet er svagt og med få ressourcer. For nylig blev 6000 politibetjente udkommanderet for at kontrollere den åbne grænse til Indien.

Stærkt faldende remitter og indtægter fra turisme og andre forretningsområder har ramt Nepal hårdt, og Verdensbanken anslår, at den økonomiske vækst vil falde med 5-6% de kommende to år. Alene i måneden Chaitra (midt marts-midt april) har den nepalesiske økonomi mistet indtægter for 100 milliarder rupees svarende til 5,6 milliarder danske kroner.

I dag den 13. april er det nepalesisk nytår, og kun guderne ved, hvordan Nepal og resten af verden kommer igennem corona-krisen.

Jægersborg, 13. april 2020

DA SKOLEMAD BLEV TIL KVALITETSUNDERVISNING

Af Anne Mette Nordfalk. Fotos: Alexander Bæktoft

Det seneste år har Skoleliv i Nepal arbejdet med mobilisering af skoler og forældre til støtte for bedre undervisning af de fattigste i Devdaha kommune i det sydvestlige Nepal. Det er der kommet erfaringer og mod på fremtiden ud af.

Skoleliv i Nepal har arbejdet med skolemad og skolehaver i ti år. Formålet er at give eleverne overskud til at lære noget. Desværre var det vores oplevelse, at undervisningen mest bestod af afskrift uden skelen til, om eleverne forstod det, som de pligtskyldigt skrev ned. Det har vi længe syntes, var frustrerende, og vi har samtidig set, hvordan det har fået elevtallet til at rasle ned, både i form af alt for mange frafald, og fordi de, som har bare lidt flere ressourcer, har søgt mod private skoler.

Sidste år fik vi endelig mulighed for at formulere et 1-årigt projekt, som skulle støtte op om bedre undervisning på fem offentlige skoler i det område, hvor vi og vores lokale partner, Soiyas Uafhængige Kvinder, arbejder.

Skoleforbedringsplaner

Projektet startede med en School Improvement Plan Workshop (SIP). Her skulle forældre, lærere, elever og lokale embeds personer give deres skole point indenfor 89 områder, som omhandler skolens overordnede kvalitet. Alle skoler skal have en SIP,

og det er meningen, at den skal fungere som et styringsværktøj. I praksis er SIP'en ofte på bare to sider, som skolelederen enten selv har klasket sammen, eller som han har købt sig til.

Det var en rigtig god øvelse, blandt andet fordi vi havde en erfaren facilitator til at stå for processen, og som sørgede for at få alle med i diskussionerne. Dog var 89 indikatorer lidt meget, især når vi nu på forhånd vidste, at vi ville koncentrere os om kvaliteten i undervisningen og ikke skulle bygge nye toiletter, sørge for rent vand eller noget helt tredje. Der kom ikke så mange forældre, som vi kunne have ønsket, og det viste sig senere, at skolerne ikke havde gjort det store for at invitere dem. Så fraværet var ikke så mærkeligt.

Efterfølgende er tre ud af fem skoler blevet færdige med deres SIP. Én skole har endda opdateret sin SIP med nye planer for i år og siger, at de er meget glade for at bruge dokumentet til den overordnede styring af skolen. De to sidste er på vej med deres SIP, men mangler den administrative kapa-

citet til at få projektet i mål. De er begge meget små skoler. I Nepal får skolerne én lærer pr. 50 elever, resten skal skolen selv betale for. Så de helt små skoler har kun få ressourcer.

Klippeklistrekursus for lærere

Et andet centralt element var et kursus for lærerne i bedre klasseledelse og instruktion i, hvordan man bruger elevaktiverende metoder og materialer, man selv eller eleverne har fremstillet. Flere af lærerne udtalte bagefter, at det havde været skønt, at det var så praktisk. "På andre kurser lærer man ikke, hvordan man skal bruge metoder i praksis. Det gjorde jeg her", sagde en af lærerne til mig.

Efter det kursus fulgte vores samarbejdspartner op ude på skolerne. De hjalp også lærerne med at få lavet undervisningsplaner, hvilket viste sig at være ret svært. De fleste lærere fik ikke lavet deres planer, og mange fik heller ikke klippeklister alle de mange materialer, som de var startet på på kurset. En af de store barrierer var, at der ikke er meget tid til forberedelse for lærer

Klippeklistrekursus for lærere.

ne, og at deres ledere ikke bryder sig om at sætte dem i gang. Men alle lærere fik gjort noget nyt, og alle børn, særligt i de små klasser oplevede, at undervisningen blev mindre ensformig. "Nu sidder vi ikke ned hele tiden", sagde en af de små piger, som jeg interviewede undervejs i forløbet.

Også denne gang var der en enkelt skole, som udmærkede sig ved at få lavet alle materialer og få dem brugt. Det var ikke forbavsende, at det var den samme, som også fik lavet deres School Improvement Plan.

Når en spade bliver kaldt en spade

Den dygtige skole havde en fantastisk skolebestyrelsesformand. I modsætning til de andre bestyrelsesmedlemmer og skoleledere var han virkelig god til at kalde en spade for en spade. "Lærerne er for dovne, de skal være i klassen, de skal være forbedrede, og de skal undervise ordentligt" var hans klare budskab.

Som året skred frem blev vores samarbejdspartner bedre og bedre til at inddrage den åbenhjertige bestyrelsesformand. De inviterede ham til møder på andre skoler og med andre forældregrupper og sørgede for, at han fik taletid på fællesmøder.

I starten ville skolelederne ikke tale om, at lærerne laver for lidt. Den mest indflydelsesrige leder bad decideret vores samarbejdspartner om ikke at nævne det direkte. Hen ad vejen ændrede dette sig, og til sidst blev selv denne leder i stand til at tage emnet op. Her hjalp det med et moderat pres fra den åbenhjertige bestyrelsesformand, og projektet satte i det hele taget en god og positiv energi i spil blandt forældre og skoleledere.

Koordinering med kommunen

Samarbejdet med kommunen startede dårligt. Efter vores kursus for lærerne holdt kommunen ligeledes et kursus for lærerne, uden at vi fik besked herom.

Vi blev lidt frustrerede over, at kommunens ledelse ikke havde fortalt os om disse planer, og at lærerne derfor endte med at være på kursus i lang tid. Men kommunens kursus var heldigvis godt og praktisk, så vi valgte at støtte op om det, når vi var ude og monitorere.

Stormøder for forældre

I starten mente vores partner, at de sagtens selv kunne fyre op under lærerne, og de havde svært ved at se, hvordan forældrene skulle være i stand til at spille den

helt store rolle. Men vi pressede på, og hen ad vejen kunne de godt se, at det ikke var så let at flytte så mange lærere alene, og så blev de mere optagede af at inddrage forældrene.

Det endte med, at vi afholdt stormøder på alle skolerne for at informere forældrene om deres rettigheder og for at høre, hvordan de oplever skolerne. Det blev en stor succes. Mellem 80 og 90% af forældrene mødte op og bidrog aktivt til diskussionen. De fleste var frustrerede og syntes, at lærerne laver for lidt, og at skolebestyrelserne er for dårlige til at være synlige i forhold til forældrene og alt for fokuserede på budgetter og infrastruktur og for lidt på kvaliteten i undervisningen.

Forældrene var også gode til at pege på deres egen rolle. "Vi har også et ansvar. Vi skal spørge vores børn, hvad de har for, og sørge for, at der er lavet lektier", var der flere, der sagde. Stormøderne mundede ud i, at forældrene bad vores samarbejdspartner om at hjælpe dem med at organisere sig, så de på skift kunne "patroljere" skolen. Ligeledes blev det aftalt, at der skal holdes kvartalsmøder, hvor fremgang eller mangel på samme kan diskuteres.

Skolernes ledere var overraskede over det store fremmøde og også meget positive. Sådan plejer det ikke at være. Vores indtryk er, at skolerne har en tendens til at give forældrene skylden for børnenes manglende læring, og hvem har lyst til at stille op til udkamning?

I projektets anden halvdel afholdt vi også et Education Fair for alle skolerne. Klasserne havde lavet boder med undervisningsmateriale, som de besøgende kunne prøve. Education Fair blev en stor succes med flere tusinde gæster fra også de omliggende skoler. Vores fem skoler var meget stolte, og selv den erfarne konsulent, som vi havde hyret til projektet, var overrasket over interessen.

Samlet set er forældrenes engagement nok projektets største succes, både fordi det jo er deres børn og deres skole, og fordi det

lærte vores samarbejdspartnere om social mobilisering for forandring.

Decentralisering og et råd på 11 personer

Siden projektet officielt sluttede, er decentraliseringen faldet mere på plads. Devdaha har blandt andet fået et råd på 11 personer, som skal rådgive og støtte kommunens to skoleembedsmænd og hjælpe dem med at følge op på skolernes performance. Lederen af vores partnerorganisation har fået en plads i dette råd, så nu er hun i højere grad orienteret om, hvad der foregår og bedre kan give sine input. Det er vi meget stolte og glade over.

Fremtid med masser af forandring

I 2020 skal vi have sat fart på de forandringer, som så småt er startet. Vi skal have mere forældre mobilisering og samarbejde endnu mere med den dygtige bestyrelsesformand. Vi skal også have gang i elevrå-

dene, så børnene bliver mere bevidste om deres ret til kvalitetsundervisning, og så skal lederne støttes i at tage ansvaret for kvaliteten. Det bliver spændende, og vi er helt sikre på, at der kommer til at ske rigtig meget. Både fordi forældrene og vores samarbejdspartner er topmotiverede for at skabe en bedre skole, og fordi kommunen rykker. Deres ressourcer er begrænsede, men de ser de samme problemer, som vi gør, og med det stærkt forbedrede samarbejde tror vi på langt mere og bedre uddannelse til Devdahas svageste i de kommende år.

Anne Mette Nordfalk er cand. comm. i udviklingsstudier og kommunikation og daglig leder af foreningen Skoleliv i Nepal. Hun har boet i Nepal fra 2007 - 2009.

Omtalte projekt er støttet af Civilsamfundspuljen med knapt 400.000 kr over 13 måneder. Puljen administreres af CISU, som er en paraplyorganisation for små og mellemstore danske NGO'er. Læs mere på www.cisu.dk.

Du kan følge med i Skoleliv i Nepals arbejde på Facebook og på foreningens hjemmeside, hvor der med mellemrum blogges om udviklingsarbejde: www.skoleliv-i-nepal.dk

Fra Klippelistrekursus

AT DYRKE PENGE

Af Dipesh Pyakurel og Carsten Smith-Hall. Oversat fra engelsk af Jørgen Rendsvig

” At give høstarbejdere incitamenters til at forvalte sådanne arter på en bæredygtig måde ved at understøtte dem med de fornødne ressourcer vil muliggøre mere bevidste, bevaringsorienterede veje til økonomisk vækst.

Verdensbanken har understreget, at Nepal sidder fast i en lavvækstfælde. Initiativer til at få skabt flere beskæftigelsesmuligheder i landet bliver vedblivende hæmmet. Den store udvandring, vi ser i Nepal for tiden, er et symptom på disse kroniske problemer.

Hjemsendelse af penge – remittances – er isoleret set nyttigt for de enkelte husstande og lokalsamfund. Men udvandringen reducerer det pres, der ellers ville være for at skabe nye arbejdspladser i selve Nepal. Endvidere bidrager disse penge ikke meget til at forbedre den offentlige service - f.eks. inden for sundhed og uddannelse – der har hårdt brug for det. Med den nepalesiske regerings nuværende kurs tvivler Verdensbanken og andre stærkt på, at Nepal kan nå regeringens mål om at opnå status som 'lavere middelindkomstland' inden 2030.

Regeringen og andre institutioner har peget på en række måder at bryde ud af lavvækstfælden, men er der i den nuværende strøm af initiativer vigtige mulige bidrag, der er overset? Svaret er ja.

Hvert år bliver der i hele Nepal høstet medicinske og aromatiske planter, der bliver solgt på det kommercielle marked. Handelen omfatter produkter fra hundredevis af arter - fra frugt til rødder, blade og bark. Den årlige omsætning af disse varer på markedet er slet ikke lille; ud over den årlige værdi på flere millioner dollars, udgør markedet også en mængde på over ti tusind tons varer og beskæftigelse for hundrede tusinder af indsamlere, forhandlere og grossister.

I et for nylig offentliggjort papir af forfatterne til denne artikel om 'the far west' blev det konstateret, at handelen med medicinske planteprodukter i det vestlige Nepal i de sidste to årtier er blevet fordoblet i volumen og er blevet 17 gange større i værdi. På en konference for nylig i Kathmandu om høsten af vilde planter i Asien blev det påvist, hvilken økonomisk betydning de uforarbejdede medicinske og aromatiske planteprodukter har for husholdninger og lokalsamfund i hele Nepal. Stigningen i mængde og værdi synes at være drevet

af stigende efterspørgsel i Kina og Indien, og stigningen er lettet af den forbedrede infrastruktur i Nepal.

De kommercielle medicinske planteresourcer er et væsentligt aktiv, der ser ud til at give muligheder for økonomisk udvikling i Nepal, men sektorens økonomiske potentiale er langt fra realiseret. Regeringen har masser af muligheder for at øge det økonomiske afkast i denne sektor, der kan komme høstarbejdere, forhandlere, forarbejdningsvirksomheder, forbrugere og regeringen selv til gode. Ovennævnte forskningsartikel om 'the far west' foreslår konkrete veje fremad. Vi fremhæver tre uafhængige trin, der kan gøre stor forskel her og nu, særlig til fordel for fattige og marginaliserede producenthusholdninger og samfund.

For det første bør ansvarlige regeringsinstitutioner (såsom Department of Forests and Soil Conservation) uden videre overdrage forvaltningsansvaret for de alpine marker uden for nationalparkerne til de lokale

samfund. Udnyt de bedste af de resultater, der er opnået ved de succesrige, lokale skovbrugstiltag iværksat i forbindelse med forskellige udviklingsinitiativer rundt om i verden, og gentag dem for de alpine marker.

Denne teknisk set enkle intervention vil fremme bæredygtig kommerciel høst af medicinske og aromatiske planter. Fællesskabsbaseret skovbrug har været en stor bevaringssucces, og en storstilet gennemførelse af en sådan overdragelse er hovedsageligt et spørgsmål om politisk vilje.

Det *andet* er – som et beslægtet punkt – at det er nødvendigt at fjerne en del af de eksisterende politiske foranstaltninger, der har bevist deres ineffektivitet. Fx har forbud mod indsamling, handel og eksport blot understøttet sortbørshandel. F.eks. bliver lav og pancha auleare (også kendt som *Dactylorhiza Hatagirea*, en nær slægtning til vor hjemlige kødfarvede gøgeurt) fortsat handlet, selvom kommerciel udnyttelse har været forbudt i årevis.

Vi foreslår, at man giver høstarbejdere incitamenter til at forvalte sådanne arter på en bæredygtig måde ved at udstyre dem med de fornødne ressourcer, da det vil muliggøre

mere velovervejede, bevaringsorienterede veje til økonomisk vækst. Et andet vigtigt politisk initiativ ville være, hvis regeringen arbejdede for at afvikle de handelsbarrierer, Indien har etableret, eksempelvis restriktionen på, hvilke arter der må transporteres gennem den indiske delstat Uttar Pradesh (der grænser op til hele den vestligste halvdel af Nepals sydgrænse). Sådanne barrierer øger omkostningerne og begrænser konkurrencen mellem nepalesiske grossister, hvilket forvrænger markedet til ulempe for producenterne. Det er kun Nepals regering, der kan arbejde på at gennemføre disse ændringer i Indien - opgaven kan ikke løftes af aktørerne i produktionsnetværket.

For det *tredje* bør investeringer i videnskabelig og -deling målrettes mod de områder, hvor de har mest effekt. For eksempel bør man investere de pt. knappe forskningsmidler i produktionen af nepalesiske Himalayaplante, såsom jatamansi og kutki, da Nepal er den primære producent af disse i hele verden. Ved at fokusere på, hvad Nepal har – snarere end at investere i lavlandsplanter, der kan dyrkes mere konkurrencedygtigt andre steder – kan landet mere effektivt fokusere sin produktionsindsats.

I et andet eksempel kunne Nepal indsamle, skabe og formidle viden om omlægning til avl af fx forsatuwa eller kakoli, da deres priser er røget i vejret, og den prisstigning gør mange landmænd ivrige efter at lade dyrkningen heraf indgå i deres landbrugs mix af produktionssystemer.

Hvis disse ændringer gennemføres, vil det være muligt for landmænd, iværksættere og Nepal at drage fordel af den voksende efterspørgsel og de voksende markeder, for her har Nepal en af de få produktive konkurrencefordele.

Dette kunne skabe udgangspunkt for at basere en større grad af landets økonomiske vækst på den kommercielle medicinske og aromatiske plantesektor, hvilket igen ville bidrage til at komme ud af lavvækstfælden.

Carsten Smith-Hall er professor på Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet. Dipesh Pyakurel er direktør i BARDAN (Biodiversity Associates for Research, Development and Action-Nepal)

Transport af medicinplanter med får. Destination Tibet
Foto: Dipesh Pyakurel

FREDFYLDT. UNIKT. BERIGENDE.

Vi åbner Himalayas smykkeskrin, hvor de mange farver, facetter og nuancer glimter og glitrer. Fra Begnas søens safir blå vand og de kridhvide sneklædte tinder, til tibetansk klosterliv, unikke homestays og revitaliserende ayurveda retreats. Vi elsker Nepals gamle sjæl, nysgerrige sind, legende og lattermilde attitude, charme og vid!

AYURVEDA RETREAT – VELVÆRE FOR KROP & SJÆL!

I fredfyldte omgivelser med Himalaya som bagtæppe ved Begnas søen kan du forkæle dig selv med revitaliserende ayurveda behandlinger, modtage massage, dyrke blid yoga, tage på smukke vandreture & spise velsmagende ayurvedisk mad.

Fra **22.900 kr. all inclusive / 18 dage**, pr. pers. i delt dobbeltværelse.

LEV MED NONNERNE I KATHMANDU – UNIK OPLEVELSE!

Opdag Kathmandu fra en ny vinkel, når du med en unik base indenfor Tek Chok Ling klosterets mure, oplever livet på nært hold i det tibetanske nonnekloster.

Fra **14.000 kr. / 12 dage**, pr. pers. i delt dobbeltværelse.

TAG MED TIL VORES NEPAL. REJS LIGE NÅR DET PASSER DIG, VI SKRÆDDERSYER DIN DRØMMEREJSE – RING FOR TILBUD.

☎ 33 117 117 | GRACETOURS.COM

Denne artikel blev skrevet før corona-epidemien ramte os. Og meget skal nu ses i et helt andet lys.

Uagtet at dagsordenen for Visit Nepal Year 2020 har ændret sig markant og planlagte aktiviteter i 2020 vil blive skrinlagt, var arrangementet den 15. januar storslået og bidrog til at sætte fokus på Nepal som turistmål – noget der i den nuværende situation ikke er blevet mindre vigtigt. Målene, forudsætningerne og initiativerne må forventes fortsat at gælde og blive endnu vigtigere i de kommende år, hvor grundlaget for turismen skal genopbygges.

VISIT NEPAL YEAR 2020 ER SKUDT I GANG

Af Inger Marie Arildsen, formand for Dansk-Nepalesisk Selskab
foto: Knud West Hansen

Ambassadørens kone - Hira Lamsal - agerer fotomodel

Onsdag den 15. januar 2020 blev Visit Nepal Year 2020 skudt i gang i Danmark med et storslået arrangement i Asia House. Det overordnede mål for Visit Nepal Year 2020 er at åbne danskernes – og alle andres – øjne for Nepal som turistmål. Turisme er ikke alene en vigtig økonomisk faktor i Nepal, men også et område med store muligheder, uanset om man interesserer sig for Nepals natur, kultur eller historie.

Med Visit Nepal Year 2020 har den nepalesiske regering taget et verdensomspændende initiativ til at styrke turismen i Nepal. Regeringen har sat et mål om to millioner turister i 2020, det vil sige en fordobling af antal besøgende i forhold til 2019. Det er et stort skridt fremad i forhold til Nepal Tourism Year 2011, hvor målet var én million besøgende. Målet for 2020 er således et særdeles ambitiøst mål, der forudsætter udbygning af infrastrukturen og opbygning af tilstrækkelige og tidssvarende turistfaciliteter. Men det forudsætter også samarbejder med internationale interessenter som flyselskaber, rejsearrangører og meget mere. Og endelig forudsætter det målrettet markedsføring af de mange åbenlyse muligheder, som landet har at byde på. Lykkes det, vil det ikke alene kunne skabe grundlag for økonomisk vækst, men også skabe jobmuligheder, både i Kathmandu og i de fjernere egne af landet. Heldigvis har regeringen husket, at udbygningen af turismen skal foregå med fokus på miljøet og på at bevare kulturelle værdier.

Ved arrangementet i Asia House var der i omegnen af 150 deltagere, både nepalesere og danskere. Ambassadøren bød velkommen, og Lars Gundersen introducerede aftenens program. Ole Ejnar Hansen – The Enlightened Yak – fortalte om sine fantastiske ture i Himalaya, og Søren Gudman fortalte om sine oplevelser som bjergbestiger i Nepal. To meget spændende foredrag. Herefter var der præsentation af turistattraktioner i Nepal og forskellige udstillinger. Og endelig var der mulighed for at smage på et utal af lækre nepalesiske specialiteter. En dejlig aften med god stemning og masser af muligheder for at få inspiration og en snak med andre "Nepal-tosser".

Ambassadør Yuba Nath Lamsal og festklædte deltagere

De nepalesiske godbidder er klar

DOING DEMOCRACY – LOKALDEMOKRATI I NEPAL

Tekst og foto: Jakob Jespersen

Demokrati er et abstrakt begreb, der kan føres lange diskussioner om, selv i et land med en 150-årig demokratisk tradition. For landbefolkningen i Nepal er det nærmest et tomt ord. De er optaget af konkrete livsforbedringer, såsom adgang til græsning for kvæget, bedre udbytte fra f.eks. hønseavl, bedre sundhedsservice, bedre skoler, rettidig udbetaling af pension, adgang til markeder ... et bedre liv. De er ikke særlig optaget af 'demokrati'. For nogle er det sågar et negativt politikerord.

Der er mange måder at forbedre sit liv på, men én af dem er at bruge de muligheder, der ligger i den meget progressive lovgivning, Nepal har i forhold til demokrati og borgerindflydelse¹. Disse love er det imidlertid kun de færreste, der kender, og de kender slet ikke de processer, der skal til, for at mulighederne kommer de mennesker til gode, som ikke kan læse og skrive eller har lav økonomisk eller social status. Doing Democracy er et program, der tager udgangspunkt dels i denne lovgivning og dels i deltagerorienterede metoder, og som arbejder på lokalt niveau.

Udviklingen af Doing Democracy-metoderne begyndte i 2009 under Mellemløst Samvirkes program Building Local Democracy og videreførtes under Action Aid Nepal med Deepening Democracy-programmet. Siden 2013 har dele af programmet været brugt og delvist videreudviklet inden for samarbejdet mellem den danske organisation Trianglen og den nepalesiske partnerorganisation Aapasi Sahajog Kendra².

Disse organisationer har udviklet processerne og de tilhørende materialer, stået for iværksættelsen rundt om i landsbyerne og trænet de unge nepalesiske facilitatorer. Facilitatorerne er dem, som skal lede processerne ude i landsbyerne, sikre at samtalerne er produktive, at alle kommer til orde, og at der er en god stemning. Materialerne til at støtte processerne og forståelsen er omfattende og består af detaljerede facilitator-håndbøger, plakater, film, animationsfilm, sange og radioprogrammer.

De metoder, som anvendes, er udformet således, at de så vidt muligt:

1. involverer deltagerne på lige fod, trods forskelle i kaste, køn, status og rigdom
2. er tilgængelige for mennesker, som ikke kan læse og skrive
3. mobiliserer kreativitet i forhold til en lokal udvikling

På en kommunal Public Social Audit kan befolkningen stille spørgsmål til kommunens virke og regnskaber

4. har en socialt positiv slagside – dvs. gavner de relativt fattige og marginaliserede mest og
5. styrker kollektiv og individuel selvtillid.

Desuden er forløbene således, at der er en rimelig høj sandsynlighed for, at borgerne oplever livsforbedringer inden for to år.

Undervejs dvæler vi ved de demokratiske elementer, som processerne er praktiske udtryk for. Det er f.eks. at 'kommunens penge er vores penge', 'skolen vores skole', 'loven er grundlaget for mødet mellem os og en offentligt ansat', 'vi skal alle have mulighed for at deltage i beslutningerne' osv. Først sent i forløbene starter snakken om, at alt dette er elementer i et demokratisk samfund. Begrebet skal vokse ud af praksis, og det skal have bevist sin værdi, før det er værd at tumle med. Det skal have rødder.

På længere sigt bidrager erfaringerne med et succesrigt demokrati til såvel en kollektiv som personlig følelse af selvtillid og af at have magt over en bid af den politiske virkelighed. Og en bid giver appetit på mere. Dette er demokrati og personlig empowerment.

Doing Democracys grundstrategi er en knibtangsbevægelse. Ved at basere aktiviteterne på noget lovfæstet er det muligt at få opbakning fra store dele af administrationen på kommunalt niveau, og ved at få befolkningen til at forstå, hvilken magt der ligger i lovgivningen, samt ved at vise hvorledes den kan udøves, kan de mobiliseres til at presse på. Imellem disse to "kæber" sidder så de, der på lokalt plan skal bevilge penge eller yde serviceydelser, og den nemmeste vej ud af kniben er at følge det, som befolkningen ønsker og loven kræver.

¹Local Self Governance Act af 1999 og senere opfølgninger

²Aapasi Shayog Kendra arbejder med støtte fra Trianglen i 41 landsbyer i distrikterne Syangja og Kavre

Ud over dette er det en strategi at sikre, at de konflikter, der nødvendigvis af og til opstår mellem befolkningen og de offentligt ansatte under de demokratiske processer, bliver på et niveau, hvor de er produktive, og således at man kan mødes venskabeligt med den kommunale administrator, skoleinspektøren eller kliniklederen i hverdagen fremover – efter at de måske har sundet sig lidt.

I processerne vil de traditionelle beslutningstagere i landsbyen, i de politiske partier etc. naturligvis prøve at bevare magten, men når de prøver på det, er processerne så offentlige og så gennemsigtige, at alle kan se, hvad der foregår. Dette er normalt tilstrækkeligt til at holde dem i skak. Til tider skal der skrappere midler til, som f.eks. demonstrationer, men det ligger uden for Doing Democracy's metoder og er noget, deltagerne selv organiserer.

Programmets fire hovedkomponenter er:

1. planlægning på landsbyniveau
2. offentlige kommunehøringer
3. forbedring af lokale serviceydelser og
4. folkelig kontrol med korrupsion.

Detaljerne i 'planlægning på landsbyniveau' er beskrevet nedenfor for at illustrere tilgangene og metoderne. Processen udvikles hele tiden, men nedenstående beskrivelse forklarer grundideerne.

Planlægning på landsbyniveau

(Settlement Level Planning - SLP).

SLP er et trin i den officielle planlægningsproces, og det er ganske enestående, at det laveste niveau i planlægningsprocessen ikke er et administrativt eller officielt niveau, men de mere naturlige enheder, som landsbyer er.

Hvilke tjenesteydelser er kommunen forpligtet til at levere i vores område, og hvor godt går det med det? Lokal forberedelse til en Public Social Audit

Doing Democracy's SLP-proces starter med, at et antal landsbyer i en ward³ siger ja til at bruge tid og kræfter på processen. Derefter sikres først støtten fra kommunen, og når ward-niveauet véd, at der er opbakning fra deres overordnede i kommunen, søges også deres støtte. Så er knibtangen i princippet på plads, og de egentlige processer kan gå i gang.

Den centrale begivenhed er en ca. fire timer lang planlægningsworkshop i hver landsby. Men inden den kan man indskyde møder i landsbyen, hvor deltagerne lærer om den relevante lovgivning, forstår hvor statens penge egentlig kommer fra, forstår planlægningsprocesserne i et større perspektiv osv. Alt sammen med støtte af animationsfilm, sange, plakater og radioprogrammer. Og for ward-niveauet kan man afholde møder, som giver ansatte og politikere en forståelse af lovgivningen og sikrer deres opbakning.

Herefter er man klar til den ca. fire timer lange planlægningsproces i landsbyerne. Processen har fem trin:

1. analyse af landsbyens situation og generering af ideer til projekter
2. vurdering af projekternes mulige virkninger
3. prioritering af projekterne og valg af dem, som skal forfølges lige nu
4. identifikation af de lokale og eksterne ressourcer, som er nødvendige, og - efter workshoppen -
5. skrivning af ansøgning og underskrivning af denne.

Aktiviteterne finder sted omkring tre megadiagrammer, som ligger på jorden, således at man kan sidde ved dem, bevæge sig omkring dem, og mange kan være en-

gagerede samtidig. Dette sidste er vigtigt i forhold til at forhindre dominans fra de få og for at slippe kreativiteten og latteren løs. For hvert megadiagram introduceres "banen" – dvs. diagrammets struktur og "spillereglerne" – dvs. hvad deltagerne skal gøre. Facilitatoren sikrer, at deltagerne forstår banen og kan spille spillet. Hvis alle kan spille, bliver det sværere for de få at dominere, og facilitatoren kan koncentrere sig om, at også de mere stille eller svage borgere "kommer på banen". Processerne omkring diagrammet pulserer mellem på den ene side det "kreative anarki", hvor alle er aktive, og på den anden side de samlende diskussioner, hvor man bliver enige og slår noget fast. Hvorledes dette udspiller sig, afhænger i høj grad af gruppen og facilitatoren.

Første diagram – hexagrammet

Diagrammet er sekskantet og illustrerer de seks kapitaler eller rigdomme, man kan sige, at en landsby besidder:

1. personlig kapital
2. social kapital
3. naturkapital
4. finansiel kapital
5. fremstillet kapital og infrastruktur samt
6. de offentlige serviceydelser.

Sammen eller i smågrupper diskuterer man for hver kapital de tre spørgsmål: Hvad har vi? Hvad mangler vi? Hvad kan vi gøre ved det? Så snart en hvad-kan-vi-gøre-ved-det idé er identificeret, skrives et projektkort med tekst og en tegning, som lægges på mega-diagrammet. Denne proces sikrer, at deltagerne får tænkt grundigt over situationen i landsbyen, og at der mobiliseres maksimal kreativitet mht. mulige løsninger.

Andet diagram – matrixen.

Projektkortene overføres nu til matrixdiagrammet. Her evalueres projekterne i forhold til forskellige kriterier, såsom nytten for fattige, børn og unge, kvinder osv. Det er her, den positive sociale slagside kommer ind, og dette er alment accepteret, fordi det matcher de kriterier, som kommunen bruger ved godkendelse af projekttansøgninger, og fordi det har en moralsk vægt. I matrixens øvre vandrette række lægges alle projektforslag, og i den venstre lodrette kolonne er alle de kriterier, man vil evaluere i forhold til. Evalueringen foregår ved, at deltagerne lægger én af tre typer kort: ☺, ☹ eller ☹ i det felt eller den celle i matrixen, hvor en projekt-idé skærer med et evalueringsaspekt. I denne proces er der mange, der deltager samtidig, og facilitatoren kan støtte de mere forsagte og overvåge den samlede proces. Når cellerne er fyldt ud og snakkestormen stilner af, samles man om en fælles diskussion af de

³En "ward" er niveauet under "kommune"

emoji's, der er lagt, og om eventuelle justeringer. Diskussionerne udvider den fælles forståelse af projektidéernes effekter og belyser forskellige perspektiver på udviklingen i landsbyen. Matrixen godkendes. Alt efter landsbyens størrelse, arbejder man i én eller tre grupper. Er der tre grupper, samler man nu matrixerne og koordinerer dem gennem en fælles diskussion. Når landsbyens matrix er endeligt godkendt, går de talkyndige i gang med at tælle point sammen for hver projektidé og notere tallet på projektidéens bagside. En ☺ er 3 point, en ☹ er 2 og en 😐 er 1. Sedlerne kan nu samles, rangordnes og læses op. Forsamlingen beslutter hvilke projekter, man vil forfølge i år.

Tredje diagram – ressourcer

For at projekterne skal kunne blive til virkelighed, skal de nødvendige ressourcer findes. Der er to af slagsen: interne og eksterne. Det er bedst, når interne og eksterne ressourcer kombineres. Interne ressourcer er f.eks. ungdomsklubben, kvindegrupperne, ufaglært arbejdskraft osv., og eksterne er ward-budgettet, træning fra "amts"-niveauet (Rural Municipality) og endelig mulig støtte fra NGO'er. I resourcediagrammet er landsbyens interne ressourcer den nederste halvdel og de eksterne ressourcer den øverste. Projektkortene tages ét af gangen og placeres, efter en diskussion, ved den eksterne ressource, der er brug for, samtidig med at den interne ressource identificeres. Ungdomsklubben kan f.eks. love at stå for organiseringen af projektets gennemførelse. Man kan også her starte med lidt mere fri leg og senere

samle processen. Når alt er på plads, godkendes diagrammet, og der vælges to ansøgningskrivere, som får overrakt projekt- og ressourcekort.

Skrivning af ansøgninger gennemføres ofte som en workshop, hvor de udvalgte to fra de enkelte landsbyer bliver trænet og vejledt i skrivning af ansøgninger. Til sidst skal ansøgningerne tilbage til landsbyerne, hvor de "underskrives" af mindst 80 % af deltagerne, inden de kan fremsendes. Med en sådan folkelig opbakning vil beslutningstagerne være tilbøjelige til at bevilge pengene, dels fordi ansøgningerne er i tråd med de officielle retningslinjer, dels for at undgå ballede og endelig fordi de ved, at projekterne bliver gennemført til tiden, hvilket er noget, ward'en bliver målt på fra centralt hold. Dette sidste er langt sværere, når befolkningen ikke har været involveret i planlægningen.

Konklusion

Effekten af denne form for planlægning er, at mellem 75 og 85 % af ward-pengene bevilges til projekter, som befolkningen har ansøgt om. Disse projekter er f.eks. reparation af kunstvandingskanal, træning i husdyravl, forbedring af klinikbygninger, drikkevandsforsyning til skolen, beskyttelse af drikkevandskilde, forsamlingshus til mødregruppen, træning i grøntsagsdyrking, opgradering af vej eller reparation af vandtank.

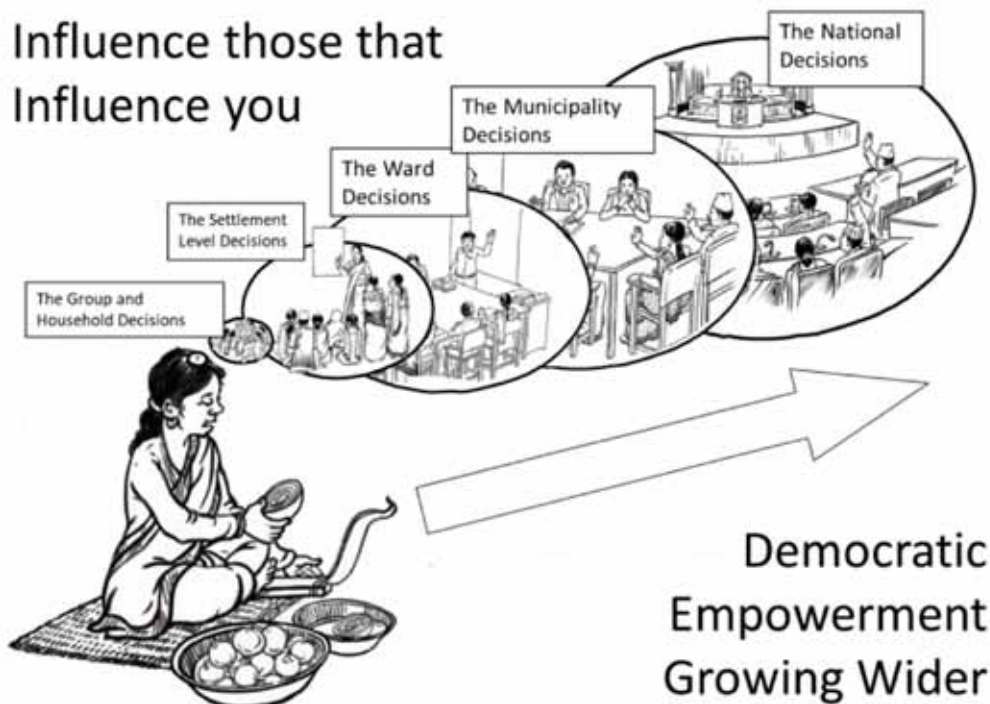
Der findes lignende processer med tilhørende materialer for "offentlige kommunehøringer", "forbedring af lokale

serviceydelser" og "folkelig kontrol med korrupsion". Ligesom for landsbyplanlægningen har disse processer et dobbelt sigte. På den korte bane skal de forbedre tilværelsen for befolkningen, og på den lange bane skal processerne udvikle befolkningens kapaciteter til at bruge de muligheder, der findes i lovgivningen mere generelt og udvikle en forestilling om "vores samfund", en demokratisk kultur, en tro på egne kræfter i forhold til statsapparatet og en personlig og kollektiv demokratisk empowerment.

Ud over disse direkte demokratiformer findes naturligvis det repræsentative demokrati helt op til nationalt niveau. Dette er lejret som løgskaller omkring borgeren (jf. illustrationen). Grundige erfaringer med det direkte, livsnære, lokale demokrati er en vigtig forudsætning for at kunne håndtere denne mere vanskelige demokratiform. Demokratiet gror nedefra, og kun et træ med stærke rødder kan modstå storme.

Jakob Jespersen er mangeårig rådgiver i demokratiproceser og andre aspekter af udvikling på landet (rural development). For yderligere information om Trianglens arbejde, kontakt Ulla Strøbech, næstformand i Trianglen på zullastrobech@fastmail.fm og for mere om de demokratiske metoder, kontakt Jakob Jespersen på langevraa@yahoo.com. Vi kommer gerne ud og holder foredrag.

EN LILLE ANEKDOTE

Af Claus Andreasen

I 1951 sendte den britiske "Himalayan Committee" Eric Shipton til Nepal for at rekognoscere på sydsiden af Mt. Everest med henblik på bestigning af bjerget. En af klatrene var Tenzing Norgay. Han fik tillige med de andre klatrere et Rolex ur, nærmere bestemt et Oyster Perpetual. Årsagen var enkel: Rolex ville gerne være det "første ur" på toppen af Mt. Everest.

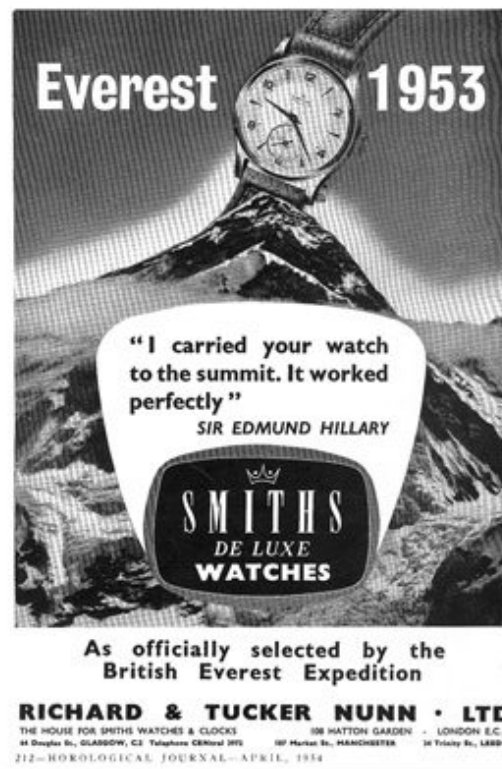
I 1952 var Norgay Tenzing og Raymond Lambert meget tæt på at blive de første på toppen. De nåede 8.595 meter, hvilket var det højeste, nogen endnu havde været.

I 1953 tog en britisk ekspedition under ledelse af Sir John Hunt afsted med henblik på endelig at nå toppen af verdens højeste bjerg. Ekspeditionen var delvist sponsoreret af Rolex, hvorfor alle klatrerne bar et Rolex-ur, igen et Oyster Perpetual.

Som de fleste ved, nåede Tenzing og Hillary toppen den 29. maj 1953, Tenzing med sit ur fra 1951, men hvad med Edmund Hillary? Og VAR Rolex det første ur på toppen af Mt. Everest?

I dag er der ingen, der ved, om Norgay Tenzing og Sir Edmund Hillary nåede toppen sammen, eller om den ene måske var en halv meter foran den anden, og hvem var så først? Men er det ikke ligegyldigt, når nu de begge to bar et Rolex, Oyster Perpetual?

Det kunne jo være, at Sir Edmund Hillary var så nervøs for, at der skulle ske det fine ur noget, at han havde taget sit gamle ur på, og så får vi aldrig at vide, hvem der var først!

NEPAL NETVÆRK 2020

Af Lone Petersen

For første gang nogensinde mødes danske NGO'er og andre organisationer med fokus på udviklingsarbejde i Nepal for at lære hinanden bedre at kende, dele viden og finde ud af, hvordan de bedst kan støtte hinanden. Det sker til september, når Dansk-Nepalesisk Selskab er vært ved et netværksmøde i Aarhus. Omkring 35 deltagere fra 15 organisationer har meldt sig til mødet, der afholdes i Lisbjerghytten, nord for Aarhus.

Mødet varer fra fredag d. 11. september om eftermiddagen til søndag midt på dagen og slutter med en workshop om fremtidsperspektiver i samarbejdet om Nepal.

Et spændende og afvekslende program er lagt med engagerende indlæg, fælles refleksion, workshops, underholdning og socialt samvær. Baseret på deltagernes tilbagemeldinger om deres projekter, arbejdsområder og tilsagn om indlæg omfatter programmet korte indlæg inden for temaerne skole/uddannelse, sundhed, landbrug, drikkevand samt ledelse og organisationsudvikling.

Tilmeldingsfristen udløb allerede før jul, men eftertilmelding er mulig, så længe der er plads. Henvendelse rettes til Lone Petersen på lone@nepal.dk.

LØST OG FAST

Ved Jørgen Rendsvig

ABEPLAGEN

Aber er frække og sjove. I hvert fald så længe man kun møder dem lejlighedsvis. Men for landmændene i 'hilly region' er de en plage og et skadedyr. Her oplever man, at deres terror er voksende, og de trænger nu ind i bebyggede områder, hvor de ikke har kunnet træffes tidligere. Det har fået National Innovation Center til at udvikle en slags fugleskræmsel for aber: når maskinen registrerer en abe i nærheden, går en alarm i gang med lys og lyd, der skræmmer aberne væk. Der udsendes lyde, som simulerer mennesker, der råber, og riffelskud. Maskinen er endnu ikke prissat, men den skulle være til at betale.

República, 6.9.2019

MELAMCHI - IGEN, IGEN

Den italienske entreprenør trak sig fra opgaven i december 2018, angiveligt fordi de ikke ville/havde råd til at betale den returkommission, som ministeren for området havde krævet. Derefter foretog regeringen sig ingenting, som i ingenting, i mange, mange måneder. Nu er der så den 29. september 2019 indgået en kontrakt med en kinesisk entreprenør, Sino Hydro, om færdiggørelsen. Italienerne manglede to-tre måneders arbejde, men kontrakten med kineserne omfatter 15 måneders arbejde. Kineserne forventer dog, at det samlede anlæg kan være i fuld operation i juli måned 2020. Vi har hørt den slags mange gange før, men måske er kineserne motiveret af, at kontrakten indeholder en bonus, hvis arbejdet gøres færdigt før tid, og bodsbestemmelser, hvis tidsfristen overskrides. Sino Hydro er en kendt operatør i Nepal, da de har udført opgaver ved flere store vandkraftværker. Herefter kan man kun at håbe på, at det denne gang faktisk lykkes at få afsluttet dette uendelige projekt. Corona-udbruddet forventes ikke at få konsekvenser for færdiggørelsestidspunktet.

República, 30.9.2019,

PIPELINE

I september 2019 blev der åbnet en pipeline, der fører olie fra Indien til Nepal Oil Corporations centrallager. Den nye forbindelse starter i Motihari, et halvt hundrede kilometer fra Birgunj, og slutter små 40 km inde i Nepal, kort før Hetauda. Der kan transportere næsten 300 m³ olie i timen. Fordelene er mange: transporten gennem pipelinen er væsentlig billigere end med lastbiler, der undgås et stort oliespild, der er forbundet med lastbiltransporten, og landevejen over grænsen spares for hundredvis af tankbiler, der dieselstinkende kører i pendulfart. Forbindelsen blev foreslået tilbage i 1995, men først i 2015 blev der indgået en aftale mellem de to landes regeringer om etablering af denne rørledning, der skulle være færdig i august 2020. Den er altså blevet færdig 11 måneder før tidsplanen!

República, 10.9.2019

NOK SE, MEN IKKE RØRE

Rhododendronskovene omkring Poon Hill og i Annapurnaområdet i det hele taget er med rette beundrede. Desværre ønsker mange af beundrerne at tage et minde med hjem. Det er blevet almindeligt at plukke rhododendronblomster, at brække grene af eller ligefrem at grave planter op og tage dem med sig. En af de berørte kommuner – den ved Beni – har nu besluttet, at den slags skal koste en bøde på 15.000 Rs. Og for at øge sandsynligheden for at sådanne tilfælde kommer til myndighedernes kendskab, bliver der udlovet 5.000 Rs. til informanter. Kommunen overvejer at tilplante nye områder med rhododendron for at gøre området endnu mere attraktivt for turister – og for at gavne naturen.

República, 30.9.2019

GEDER

At være selvforsynende med fødevarer er et ædelt mål for et land. For Nepal er det lykkedes mht. æg og kyllinger. Næste mål er at blive selvforsynende med geder. Ministeren for landbrug og husdyrsvudvikling har iværksat et program for at trække unge til landbrugserhvervet, og hvis programmet bliver en succes, forventer man at kunne blive selvforsynende med geder i løbet af to år. Det er et vigtigt mål, for geder er vigtige ved dashain, hvor de ofres og spises. Bare i Kathmandudalen udgør efterspørgslen ved dashain 50.000 geder. 2.000 geder er blevet importeret til dalen fra Mustang og yderligere 1.000 fra Hetauda og Dang.

På længere sigt håber man også at kunne blive selvforsynende med bøfler og fisk.

República, 2.10.2019

Foto Kamal Khatri.png

Discover the Himalayas and Asia with our award winning adventure travel company!

We truly believe in old Nepali hospitality adage "**Guests are Gods**". We welcome them with open heart, kindness and warm smile.

Mountain Delights is an independent owner operated adventure company based in Kathmandu, run by a team of experienced, enthusiastic, multilingual and dedicated trekking guides and tour leaders with the mission to offer the best and competitive service to our clients.

Our company has been committed to the travel trade since its founding in 2004. We have established an impeccable reputation both at home and abroad. Therefore you can expect caring services management and its administrative and field staff are sincerely committed to maintaining the natural beauty and cultural heritage of Nepal.

www.mountaindelights.com

Email: info@gotomountain.com

Contact: Ram Sapkota "Kamal"

Phone: +977-4700190

TRIPOINT, KALAPANI, LIPULEKH OG LIMPIADHURA HVAD OG HVOR ER DET?

Af Mogens Engelund

Disse ord fandt pludselig plads blandt de helt store overskrifter hos en lang række nepalesiske aviser og nyhedsmedier, skønt ikke mange uden for Nepals grænser havde ofret disse ord og begreber megen opmærksomhed gennem de senere år, og mange har givetvis aldrig hørt ordene før.

Hvad var der sket?

Det var ikke uventet et udspil fra Indien, som tændte de nepalesiske aktivister, men det kom faktisk noget bag på de indiske politikere. Efter at de indiske myndigheder i begyndelsen af november 2019 offentliggjorde et nyt officielt kort over Indien i tilknytning til ændringer af den politiske status for Jammu og Kashmir, som fremover opdeles i to ny-konstruerede regioner, direkte underlagt centralregeringen i New Delhi, så var der forventet officielle indsigelser og protester fra både Kina og Pakistan, eftersom det nye kort ikke medtog de aktuelt og reelt eksisterende grænser eller våbenstilstandslinjer mellem hverken Indien og Pakistan eller mellem Indien og Kina. De forventede officielle protester udeblev da heller ikke, men det overraskende var, at de mest omfattende protester kom fra Nepal, skønt der på den nye version af kortet rent faktisk ikke var foretaget nogen ændringer af grænsen mellem de to lande.

Protesterne i Nepal startede blandt ungdoms- og studentergrupper tilknyttet regeringspartiet NCP (Nepal Communist Party), med slagord som "Back off India", "Leave Kalapani, Lipulekh and Limpiadhura", og kineserne fik også lige en opgang med "Back off China". Protesterne spredte sig hurtigt, og der blev flere steder arrangeret spontane demonstrationer kombineret med opfordringer til og krav om officielle protester fra Nepals regering over annekteringen af det godt 60 km² store Kalapani-område i Nepals nordvestligste hjørne, som i hen-

hold til det nye kort nu tydeligvis forekommer annekteret af Indien.

Nepals indsigelser over for Indien henholder sig til den "oprindelige" aftale om den officielle grænsedragning mellem de to lande, som for vestgrænsens vedkommende går tilbage til Sugauli-aftalen fra 1816, der afsluttede krigene mellem Nepal og Britisk Indien. Ifølge denne aftale skulle hele vestgrænsen følge Mahakali-floden fra Terai lavland og op til flodens udspring i bjergene. Herom er begge parter for så vidt enige, men når det kommer til en nøjagtig definition af flodens udspring, er der i dag umiddelbart større uenighed end nogensinde tidligere. På nepalesiske kort er Kalapani-området således generelt markeret som nepalesisk, mens området på indiske kort generelt er markeret som indisk. Uklarhederne gør sig i øvrigt også gældende, når man graver ned i den begrænsede mængde af historiske kort, som stort set alle er udarbejdet på basis af observationer foretaget af tidlige britiske opdagelsesrejsende.

Der har eksisteret flere indisk-nepalesiske grænsekommissioner, som løbende siden 1950 har beskæftiget sig med grænsedragningen mellem de to lande, men for en del spørgsmåls vedkommende har løsningerne trukket ud. Her er der ingen tvivl om, at Indien oftest har udnyttet sin størrelse og generelt større strategiske, administrative og økonomiske kapacitet til at udskyde eller helt undgå at indgå aftaler, som kunne give Nepal fordele på Indiens bekostning.

Området er som nævnt omkring 60 km² og omfatter det tripoint- eller trekant-område, hvor grænserne mellem Nepal, Kina og Indien mødes. Der er en helt afgørende uenighed om dette grænsemæssige tripoints konkrete beliggenhed, og tidligere

var det i øvrigt et af maoisternes politiske krav, at dette grænsepunkt skulle være ved Limpiadhura længere mod nordvest, da Mahakali-flodens mest vandrige kildeudspring stammer herfra. Dette indebærer et krav på et område, der omfatter yderligere 335 km², et område, som hævdes historisk set at have indgået som nepalesisk område under blandt andet folketællingen i 1961, ligesom befolkningen herfra også hævdes at have deltaget i Nepals første demokratiske parlamentsvalg den 18. februar 1959, hvorefter området hævdes at være uretmæssigt annekteret af Indien fra omkring 1962.

Dette er kort sagt stillingen, som den umiddelbart forekommer i dette øjeblik - men hvad er egentlig den dybere historiske og territoriale baggrund for uenighederne?

- Hvorfor blusser uenighederne omkring Kalapani indimellem op, som det er set i bl.a. 1992, 2015 og 2019?
- Hvem bor i området, hvordan er adgangsforholdene, og hvilke typer af interesser knytter sig til området?
- Hvis ikke det grænsemæssige "tripoint" ligger ved Lipulekh (eller ved Limpiadhura), hvor ligger det så?
- Hvilke sammenhænge kan evt. knyttes til Nepals generelle grænseaftaler med henholdsvis Kina og Indien?

Mogens Engelund har siden 1968 både som turist og i studiemæssigt regi rejst over det meste af Nepal bl.a. for Mellemfolkeligt Samvirke og Danida. Han er cand.tech.soc. med speciale i Himalaya.

Hør mere om Tripoint, Kalapani og Lipulekh, når Mogens Engelund fredag den 27. november holder foredrag om netop dette emne i Aarhus. Se Arrangementskalenderen på bagsiden.

Kalapani, a disputed land between Nepal and India for many decades, once again made into the newspaper headlines after India released its new political map claiming the land as their territory on Oct 31, 2019. Nepal claims that the river to the west of Kalapani is the main Kali whereas India claims ridgeline to the east of Kalapani as the border. This timeline shows the major incidents happened with this unsolved puzzle.

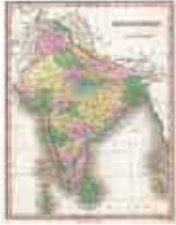
"Improved map of India" by Arrowsmith clearly identifies the river emanating from Limpiyadhura as the river Kali.

JAN 1816

MAR 1816

Sugauli Treaty

This treaty designates the Kali river (Mahakali) as Nepal's western frontier. The fifth article of the Treaty states, "The Rajah of Nepal renounces himself his heirs, and successor all claim to or correction with the countries lying to the west of the river Kali land engages never to have any concern with those countries or inhabitants thereof."

1827

Maps of 1827 & 1856 by the British Survey of India, depicts the Western boundary of Nepal extended up to Limpiyadhura, and the river originating from this point is named as "River Kalee."

Indo-Nepal Treaty of Peace and Friendship

Article 8 of this Treaty between India and Nepal cancels all the previous Treaties, agreements, and engagements, including the Sugauli Treaty.

1950

First Indian Boots

Nepal allowed India to stay their troops in Kathmandu and Nepal's northern border, including Kalapani. Matrika Prasad Koirala was the PM.

1952

APR 1856

Researcher Ratan Bhandari in a Kantipur TV report argues that villagers from Kuti, Nabi, and Gunji, settled on the east of the river, used to pay tax to Nepal Government until the 1940s. (OnlineKhabar)

Name Changing Politics

A subtle but deliberate attempt to misname the Kali happened. Surveys conducted in 1865-69 and 1871-77 named the river Kali as Kuti Yangti for the first time, and a small stream coming from Lipu Lekh, nameless in the previous map, was named Kafi river.

1858
1881

Nepal Election

Bhairav Risal, a veteran journalist claims that Nepali people living in that area also cast their votes in the general election of 1958

1961

Population Census of Nepal

In the article published on Nayapatika on Nov 8, journalist Bhairav Risal, who served as Zonal Officer in the western Nepal during the 1961 Population Census of Nepal, stated that the villages Gabrang, Navi and Gunji, which India claims as its territory today, were inside Nepal's territory back then.

JUNE 1998

The then Ambassador of India to Nepal K V Rajan made several statements and press releases on the matter of Kalapani issue. However, he in his last statement did not say Kalapani is a part of India.

Forming of Joint Border Management Committee

This committee was formed to perform the new activities concerning the management of the border between the two countries.

FEB 1997

1962

Indo China War

India went to war using Nepal's territory and never returned. Meeting point of India, China and Nepal, strategic military point, has been held by India's border security forces since the 1962 war Indo-China War.

JUL 1998

PM Girija Prasad Koirala on Kalapani

"We talked to the Indian Prime minister about the historical maps and records providing evidence that Kalapani belongs to Nepal. I would believe that Mr. Bajpayee understood fully what I wanted to tell him." (Kantipur Daily)

JUL 1999

PM Krishna Prasad Bhattarai on Kalapani

"Kalapani is in Nepali territory and it is ours according to the map of that area." (Kantipur Daily)

SEP 1999

The Chinese Ambassador to Nepal Zeng Xu Yong remembers Lipulekh Pass as tri junction which proves that Kalapani belongs to Nepal. But he says "during the agreement, older facts and evidence that extended the Nepali border to Limpiyadhura, the origin of the Mahakali River, were largely ignored." (Kantipur Daily)

SEP 1999

Jaswant Singh, Indian Foreign Minister on Kalapani

"Nepal-India joint technical level boundary committee has been properly instructed to expedite the work of demarcation by investigating into the facts about all the territory in the western sector including Kalapani region." (Kantipur Daily)

MAR 2002

PM Sher Bahadur Deuba

"While expediting the works related to the border, we shall emphasize the need to expand and expedite work even in areas where we differ conceptually such as Kalapani and similar other areas." (Kantipur Daily)

2007

Meeting of the Joint Survey Generals

This meeting prepared 182 strip maps of Nepal-India boundaries in 2007 excluding the controversial Susta and Kalapani sketches leaving for higher authorities to ratify them.

2015

India & China Bilateral Agreement on Lipu Lekh

India and China signed a bilateral agreement about operating a checkpoint in Lipu Lekh in 2015 in absence of Nepal and recognize it as a bilateral crossing point, not a tri-junction.

JUL 2014

Nepal India Joint Commission

Both sides agreed to assign the task of resolving the boundary dispute in Kalapani and Susta to the Foreign Secretaries of Nepal and India, but that brought no major development.

NOV 2008

The external affairs minister of India, Pranab Mukharjee visited Nepal. He insisted on Kalapani and Susta border dispute to be solved by dialogue.

OCT 31 2019

India releases the new political map that includes the disputed Kalapani inside its territory. It brought social media outburst in Nepal with the hashtag #GoBackIndia. Student unions protested in front of the India Embassy of Nepal.

NOV 6 2019

Nepal's Ministry of Foreign Affairs released a press statement on Indian political map controversy, says "The Nepal government is clear about Kalapani being an integral part of Nepal's territory."

NOV 7 2019

"Our map accurately depicts the sovereign territory of India. The new map has in no manner revised our boundary with Nepal." - Raveesh Kumar, Spokesperson, Ministry of Home Affairs (India Today)

NOV 9 2019

PM KP Sharma Oli invited the joint party meeting on November 9, 2019, that concluded that disputed areas including the major historical part of Nepal should be resolved with historical evidence, map, and other related documents along with strong diplomatic initiation.

© 2020 Nepal In Data. All rights reserved. This content is for informational purposes only. For more information, visit www.nepalindata.com

Der forekommer ganske fredeligt i Kalapani-området, hvor denne indiske yogi ser ud til at nyde sit ophold ved den indiske kontrolpost Nabhidang Camp (ca. 4.300 m), godt midtvejs mellem Lipulekh Passet (der ligger en dagsrejse tv.) og bebyggelsen Kalapani (der ligger th.).

Der er ikke adgang til dette område for nepalesere, heller ikke til området i baggrunden, dog undtaget ganske enkelte lokale, som med deres kvæg opholder sig her i sommerperioden. Kontrolposten ligger på nordvestsiden af Mahakali-floden, og stedet er kendt for sin storslåede udsigt ind gennem Kalapani-området mod en tidligere gletscherdal, med en gennembrudt morænevold (lige bag ryggen på yogi'en) hen mod det hellige Om Parvat-bjerg (6.191 m) med Om-tegnet skitseret i bjergets snedækkede profil.

Mahakali Floden løber fra venstre mod højre neden for de stejle skråninger i billedets nederste halvdel. De stejle, stærkt erosionsramte og geologisk ustabile skråninger, der bag yogien strækker sig ned mod floden, er af en højde, der i de flade partier varierer mellem 20 og 50 meter, og den mangelfulde vegetation vidner om hyppige jord- og stenskred.

Indien har gennem de senere år indledt et vejbyggeri, der efterhånden strækker sig næsten hele vejen hertil fra stationsbyen Tanakpur, der ligger umiddelbart vest for Mahendranagar i Nepal, med planer om at fortsætte byggeriet helt op til Lipulekh Passet (5.200 m). (foto: Wwnnath/Wikimedia Commons)

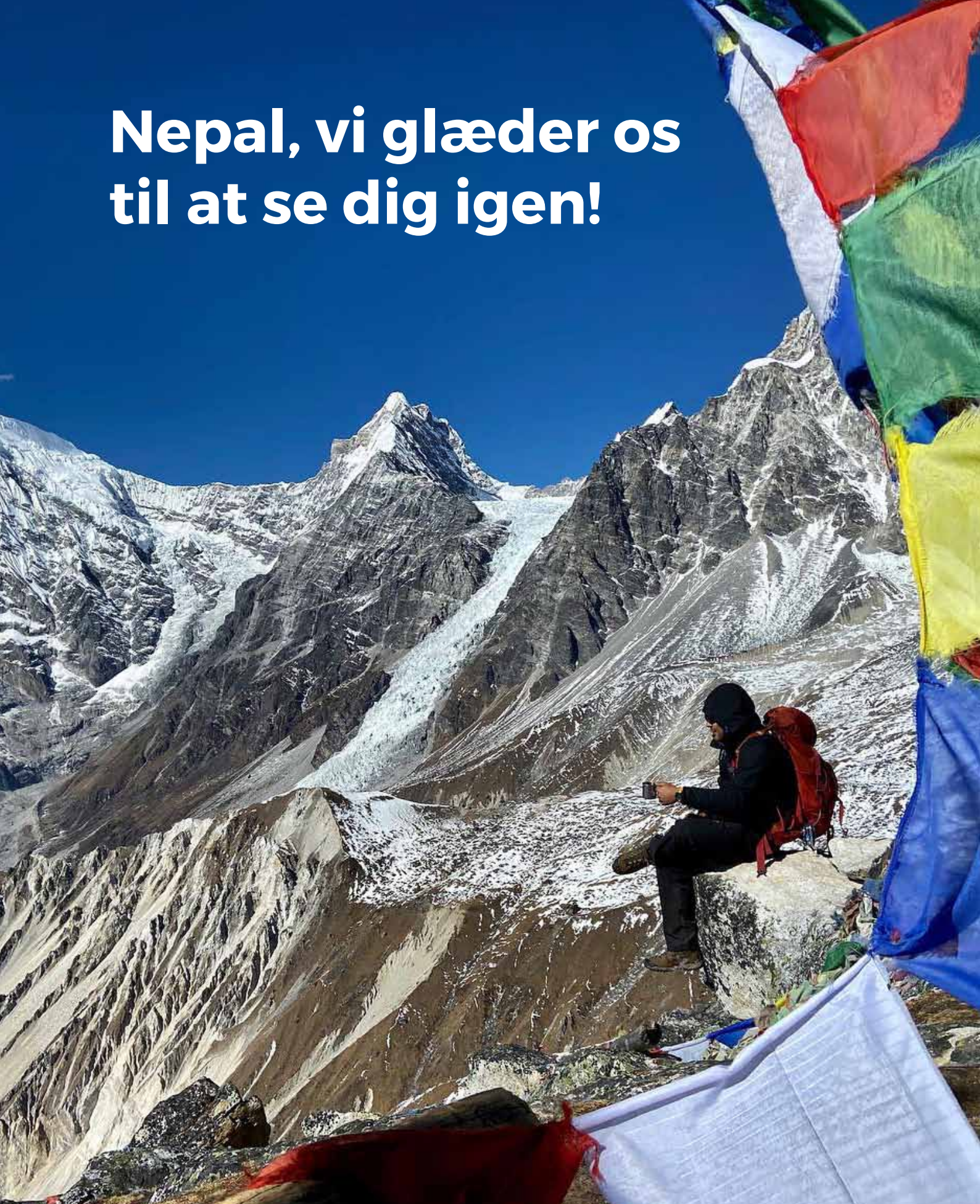
Tripoint = betegnelse for et punkt, hvor tre linjer eller tre arealer mødes; i denne sammenhæng det punkt, hvor Nepals grænse mødes med henholdsvis Indien (Kumaun i delstaten Uttarakhand) og Kina (Den Autonome Region Tibet)

Kalapani, "Kali's vand", ca. 3.600 m bliver ofte tolket som Kali-flodens kilde eller udspring med et Kalitempel og tidligere formentlig en sommerbosættelse. Omfatter i dag en række midlertidige bebyggelser, som altovervejende er beboet af bevæbnet indisk grænsepoliti. Ud over enkelte lokale beboere er der ikke adgang for nepalesere længere end til Kalitemplet. Det omstridte Kalapani-område, der strækker sig øst for Kalitemplet og over mod grænsen til Kina omfatter omkring 60 km², og der er i luftlinje omkring 10 km fra bebyggelsen Kalapani til Lipulekh Passet.

Lipulekh Passet, ca. 5.200 m, er grænsepas mellem Indien og Kina. Det kræves af hovedparten af de aktionerende i Nepal opretholdt som det grænsemæssige "tripoint", hvor de tre landes grænser mødes.

Limpiadhura Passet, ca. 5.500 m, er et pas godt 40 km nordvest for Kalapani og Lipulekh, som tidligere af maoisterne og nu af dele af det regerende kommunistparti samt af tilhængere af "Greater Nepal"-bevægelsen kræves etableret som det grænsemæssige "tripoint". i henhold til den historiske Sugauli-aftale fra 1816. Dette område op mod Limpiadhura omfatter yderligere omkring 335 km².

Nepal, vi glæder os til at se dig igen!

 47 16 12 20 • www.kiplingtravel.dk

 KIPLING
TRAVEL

Rejsegarantifonden 1571 Medlem af Danmarks Rejsebureau Forening

KUL MAN GHISING FORTSÆTTER SIN INDSATS

Af Jørgen Rendsvig

HVEM ER DENNE MAND?

Han er direktør for Nepal Electricity Agency, NEA, og det har han været siden 1. september 2016. Han startede i jobbet i 2016 med at sætte sig tre mål:

1. at afskaffe load shedding
2. at forbedre NEAs finansielle sundhedstilstand
3. at gøre Nepal selvforsynende med energi

” Vi ved, at betydningen af elektricitet er enorm

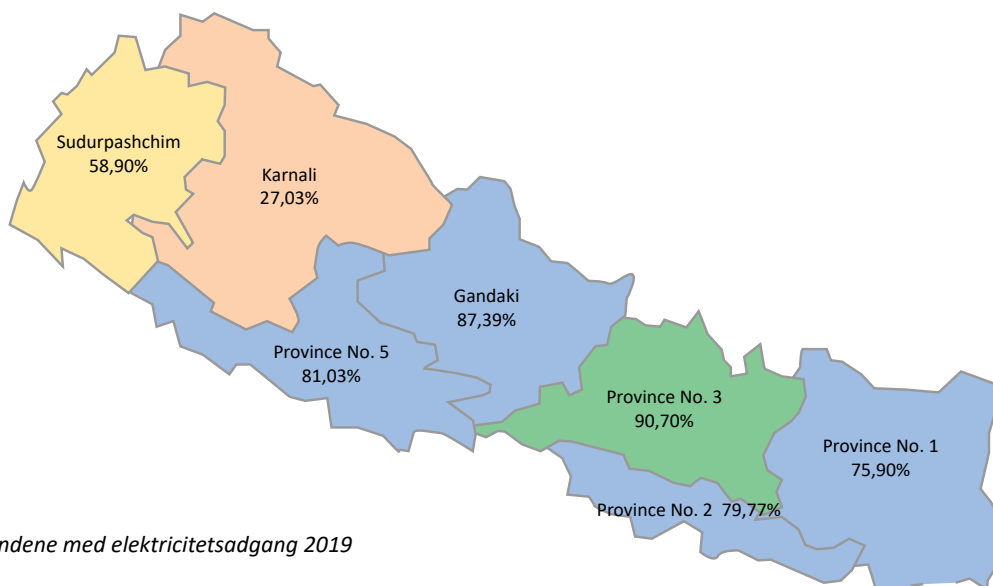
Som verden så ud dengang i 2016, var disse mål totalt utopiske. Alle tre dele lå helt uden for mulighedernes rækkevidde. Men allerede inden udgangen af oktober 2016 kunne han sætte flueben ved den første opgave. Det krævede en kombination af mange ting, blandt andet nedprioritering af industriens adgang til strøm på spidsbelastningstidspunkterne, forbedring af transmissionsledningerne fra Indien, så der kunne importeres mere strøm, øget produktion på kraftværkerne og en massiv holdningsbearbejdende kampagne. Løsningen indebar fortsat en midlertidig load shedding for virksomhederne, men i maj 2018 kunne også den ophæves. Tjek.

Hermed var linjen lagt: Miraklernes tid var ikke forbi. Med den rette mand, der havde viljen og udholdenheden og som kunne

sætte sin flid og sin udholdenhed ind – sammen med sin viden om organisationen – kunne det utrolige lade sig gøre.

Anden opgave var at forbedre økonomien. NEA havde i årevis givet store underskud, men allerede i regnskabsåret 2016/17 kom der sorte tal på bundlinjen. I 2017/18 havde NEA et overskud på 2,9 mia rupees og i 2018/19 nåede man op på 9,8 mia rupees i overskud. Tjek.

Tredje opgave er endnu ikke løst. Det er stadig en stor opgave at skaffe mere strøm. En række kraftværker, der har været under konstruktion i en årrække, er blevet færdige i de seneste år. Det gælder Chamelia HEP, der blev åbnet i 2017/18. Det gælder Upper Trisuli 3A, der er sat i drift i 2019. Det gælder Kulekhani III, hvis

Andele af husstandene med elektricitetsadgang 2019

konstruktion har været nødlidende i en række år, men blev sat i drift i oktober 2019. På trods af coronasituationen forventer man at kunne begynde idriftsættelsen af Upper Tamakoshi – landets ubetinget største vandkraftværk – i sommeren 2020.

Imidlertid vokser forbruget også. I 2018/19 distribuerede NEA 7551 GWh eller 7 % mere end året før. Strømmen kom fra tre kilder:

- NEAs egen produktion (2548 GWh eller 33,75 %)
- uafhængige kraftværker, der er kommet til efter at NEAs monopol blev afskaffet i 1992 (2190 GWh eller 29 %)
- import fra Indien (2813 GWh eller 37,25 %)

Så Nepal er altså endnu ikke selvforsynende med elektricitet. Intet tjek.

Her stopper planerne dog ikke. Der er nye ambitiøse mål:

- smarte elmålere med distanceaflysning og smarte opkrævningssystemer
- omlægning af distributionssystemet til jordkabler samt
- "Electricity for all" i 2023

Der arbejdes målrettet på at minimere strømtabet i systemet. Det er ikke helt klart for mig, hvorledes dette strømtab opstår. Det kan skyldes dårlige installationer i ledningsnettet. Men jeg har også en hypotese om, at der i de fuglereder, vi ser i Thamel og andre steder, gemmer sig uautoriserede tilslutninger til elnettet. Eller med andre ord, strømtveri. Ved årsberetningerne i efteråret 2016, 2017 og 2018 kunne man glæde sig over, at strømtabet var bragt ned på hhv. 26 %, 23 % og 20 %. Og i efteråret 2019 var der en ny rekord: nu var strømtabet kun 15,3 %.

"Af sikkerhedsmæssige grunde, for at sikre stabilitet i strømforsyningen samt ud fra et æstetisk synspunkt er etableringen af et distributionssystem baseret på jordkabler i Kathmandudalen blevet påbegyndt. NEA har også startet en proces frem mod at anvende moderne digital teknologi til at forøge operationel effektivitet, reducere energitveri og gøre det muligt at betjene kunderne bedre". Sådan skriver NEA i sin årsberetning.

Kan der være tale om strømtveri her

Der er stadig et stykke vej, før alle nepalesere har adgang til elektricitet. I 2018/19 steg antallet af tilsluttede forbrugere med næsten 10 %, og dermed havde 78 % af befolkningen adgang til strøm. De sidste 22 % er naturligvis dem, der bor på landet og langt fra el-nettet. Men med den succesrate, NEA har præsteret de sidste 3-4 år, er der ikke tvivl om, at der også vil ske ganske væsentlige fremskridt frem mod "Electricity for all". Kul Man Ghising vil sætte alle sine kræfter ind på også at nå dette mål.

Kathmandu by night

Manisten
Tegning: Knud West Hansen

AALBORG

Mødet afholdes i Aalborg Bibliotekerne,
Rendsburggade 2, 9100 Aalborg

Onsdag den 23. september 2020, kl. 19.30

Guide for et tv-hold i Nepal

- Bag om optagelserne til tv-serien "Herrens veje"

Ole Andreassen, rejseleder og sygeplejerske

ODENSE

Mødet afholdes i Bolbro Brugerhus, Stadionvej 50, L-M, 5200
Odense V

Onsdag den 30. september 2020, kl. 19.30

Guide for et tv-hold i Nepal

- Bag om optagelserne til tv-serien "Herrens veje"

Ole Andreassen, rejseleder og sygeplejerske

AARHUS

Møderne afholdes i DOKK1, Hack Kampmanns Plads 2,
8000 Aarhus C, hvis ikke andet er nævnt

Søndag den 23. august 2020, kl. 10.00

Fra Eskelund til Sct. Clement – efterårsvandretur

Mødested: Parkeringspladsen på hjørnet af Eskelundvej og
Åhavevej (ved indkørslen til Genbrugsstation Eskelund)

Fredag den 28. august 2020, kl. 19.00

Kvindesundhed i Himalaya

Maj Jensby, jordemoder

Lørdag den 19. september 2020, kl. 15.00

Dal Bhat aften i det jyske

Fristedet Skæring, Plantagevej 14, 8250 Egå
Tilmelding

Torsdag den 15. oktober 2020, kl. 19.00

De døvblinde brødre på karavane i Dolpo

Karsten og Asger Juul, blind og døv

Fredag den 27. november 2020, kl. 19.00

Kalapani – om grænsedragning mellem Nepal og Indien

Mogens Engelund, cand.tech.soc. med speciale i Himalaya

KØBENHAVN

Møderne afholdes i Kulturstation Vanløse,
Frode Jakobsens Plads 4, 1., 2720 Vanløse, hvis ikke andet er nævnt

Søndag den 30. august 2020, kl. 10.00

Vandretur fra Lyngby til Hareskoven og måske til Ballerup?

Mødested: Lyngby Stations perrontunnel ved Ulrikenborg Plads

Torsdag den 10. september 2020, kl. 19.30

The Hippie Trail – hippierne og Nepal

Erik Pontoppidan, forfatter og eventyrer

Torsdag den 15. oktober 2020, kl. 19.30

Madesh og tharuerne

Knud Olander, fhv. Danida rådgiver og udviklingsarbejder

Torsdag den 19. november 2020, kl. 19.30

Trekking i Dolpo, Langtang og Manaslu

Claus Andreasen, rejseleder og fotograf